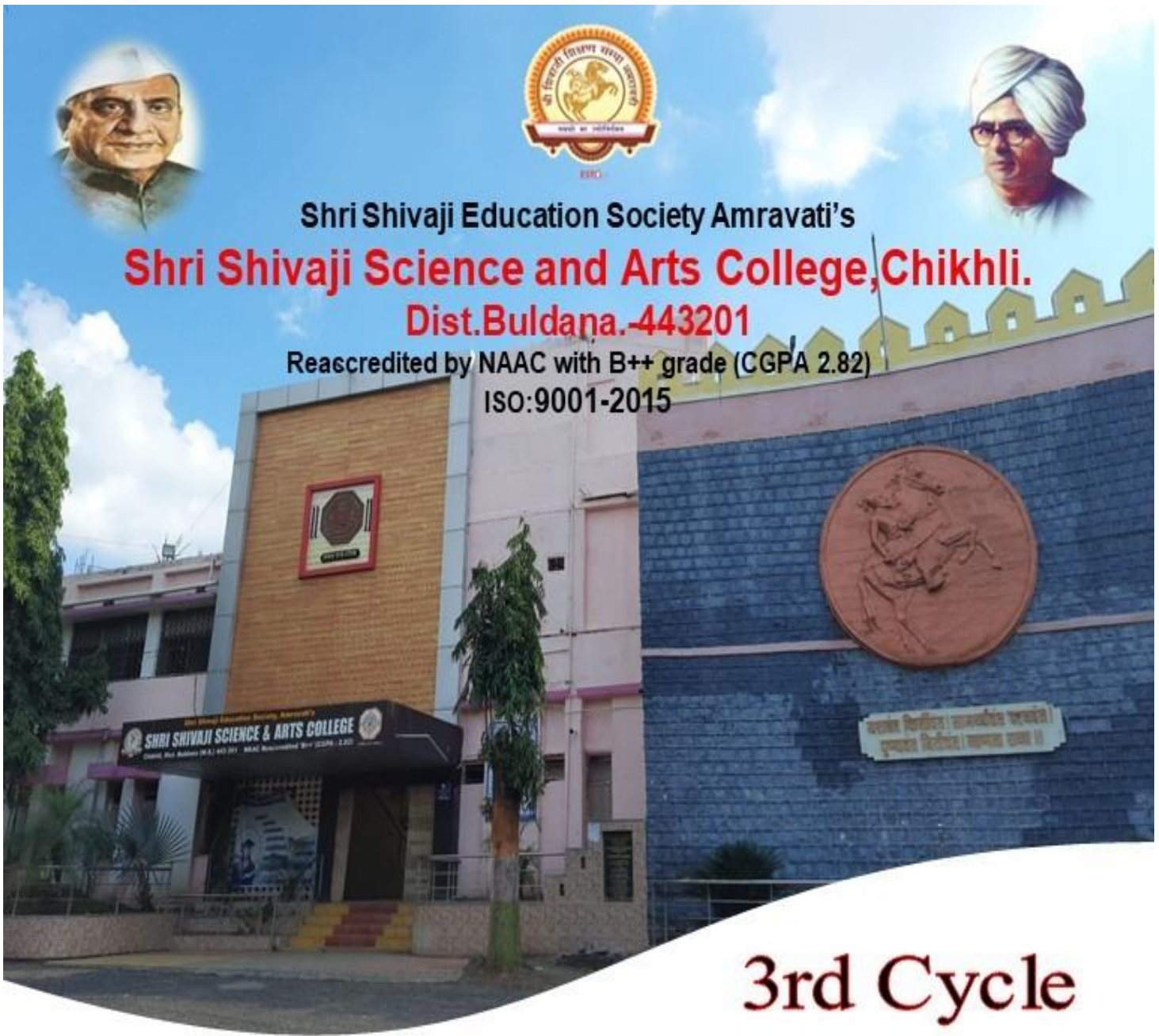

Shri Shivaji Education Society Amravati's
Shri Shivaji Science and Arts College, Chikhli.
Dist. Buldana. -443201

Reaccredited by NAAC with B++ grade (CGPA 2.82)
ISO:9001-2015

3rd Cycle

Assessment & Accreditation by NAAC

CRITERION-III

Research, Innovations and Extension

QnM-3.3: Research Publication and Awards

3.3.2 Number of books and chapters in edited volumes/books published and papers published in national/ international conference proceedings per teacher during last five year

Sr. No.	Name of Author	Title of the Book/Chapter/Proceeding Paper
1	Dr. O. S. Deshmukh	Plant Physiology and Ecology
2	Dr. Ganesh Malte	History of Marathi Poetry
3	Dr. Anuradha Mule	Water problem in Udak - Truth of reality
4	Dr. M.T. Nikam	Mission to boost responses to climate change
5	Dr. Vanita U. Pochhi	Role of ICT in the process of teaching -learning
6	Dr. Sunita Kalakhe	Suicides farmers in india
7	Dr. Sunita Kalakhe	Suicides of farmers death call developing India
8	Dr. Vanita U. Pochhi	Preliminary phytochemical screening and antibacterial activity of peucedanum nagpurnse prain
9	N.B.Thakare	Optical limiting properties of Sr and Cu Doped ZnO - PVA nanocomposites colloidal suspension
10	Dr. Anuradha Mule	Social life in Bhulabai's song
11	Dr. V.R. Padwal	India-China Borderism: Conversation between Pandit Jawaharlal Nehru and Zhou En Lai
12	S.L.Kumbhare	Development of Pharmacophore Model for- Anti-psychotic action of N-Substituted 2-Phenylcyclopropylmethylamines
13	Sachine J. Kokode	The Role of Nutrition in enhancing Sports performance of players
14	Sachine J. Kokode	Information Technology in Physical Education and Sports

Shri Shivaji Education Society, Amravati's

SHRI SHIVAJI SCIENCE & ARTS COLLEGE
CHIKHLI DIST. BULDANA

www.shivajichk.ac.in email : shivajichk@rediff.com ☎ (07264) 242088

Re-accredited by NAAC with B++ Grade [CGPA - 2.82]

Shri Harshawardhan P. Deshmukh
President
Shri Shivaji Education Society, Amravati**Dr. Omraj S. Deshmukh**
Principal
M.Sc., Ph.D.Ref.No. SSSA C/IQAC/2022

Date: 31/8/2022

Self Declaration

This is to certify that, the information, reports, true copies of the supporting documents, numerical data, and weblinks furnished in this file are verified by IQAC and the head of the institution and found correct.

Hence this certificate is issued.

Y. Pochhi
Dr. V. U. Pochhi

Coordinator
IQAC, Shri Shivaji Sci. & Arts
College, Chikhli Dist. Buldana

Dr. Omraj S. Deshmukh
Dr. Omraj S. Deshmukh
PRINCIPAL
Shri Shivaji Science & Arts
College, Chikhli, Dist. Buldana

BASED ON THE SYLLABUS OF
SANT GADGE BABA AMRAVATI UNIVERSITY, AMRAVATI.

A TEXT BOOK OF **BOTANY** B.Sc., **FIFTH SEMESTER**

PLANT PHYSIOLOGY AND ECOLOGY

AUTHORS

- Dr. P. Y. Anasane
- Mangesh J. Dagawal
- Dr. U. R. Kanerkar
- Mr. N. S. Gopkar
- Dr. O. S. Deshmukh

EDITOR

Dr. P. Y. Anasane
Mangesh J. Dagawal

DnyanPath
Publication
Write well - Right now

(As per Sant Gadge Baba Amravati University's new syllabus)

A TEXT BOOK OF
BOTANY
Plant Physiology and Ecology

SSC
BNA

35741

5M
B.Sc., FIFTH SEMESTER

- AUTHORS -

Dr. P. Y. Anasane, M.Sc., Ph.D.

Department of Botany
G. S. Gawande Mahavidyalaya Umarkhed,
District Haveri.

Mangesh J. Dagawal, M. Sc., M.Phil., NET

Department of Botany
Smt Radhabai Sarda Arts, Commerce & Science College
Anjanpura Surji Dist Amravati (MS).

Dr. U. R. Kanerkar, M. Sc., Ph. D.

Department of Botany
G. S. Tampe Arts, Commerce & Science College,
Chandur Bazar. District Amravati.

Mr. N. S. Gopkar, M. Sc., NET.

Department of Botany
J. D. Patil Sangludkar Mahavidyalaya,
Daryapur, Dist. Amravati

Dr. O. S. Deshmukh, M. Sc., Ph. D., NET (Agri)

Department of Botany
Mahatma Fule Arts, Commerce & Sitaram Choudhary
Science Mahavidyalaya, Warud,
District Amravati.

S 35741

580

- EDITORS -

Dr. Prashant Y. Anasane

Mangesh J. Dagawal

DnyanPath
Publication
Write well - Right now

35741

Published by **DnyanPath Publication**

Mahatma Fule Sankul, Infront of Abhiyanta Bhavan,
Shegaon Naka, V.M.V. Road, Amravati - 444603 (Maharashtra)

Visit : www.dnyanpath.com

Contact us : info@dnyanpath.com, dnyanpathpub@gmail.com

Mob. : 08600353712, 09503237806

A TEXT BOOK OF BOTANY SEMESTER - V

ISBN 13 : 978-93-87278-13-4

Edition : First, July 2018

Copyright © 2017, By DnyanPath Publication, Amravati (Maharashtra)

No part of this publication may be reproduce or distributed in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopy, recording, or otherwise or stored in a database or retrieval system without the prior written permission of publishers. This edition can be exported from India only by the Publishers.

Printed at Shri Gurudeo Printers, Amravati.

Mahatma Fule Sankul, Shegaon Naka, V.M.V. Road, Amravati - 444603 (Maharashtra)

Price : ₹ 120 /-

Preface

Preface

We have great pleasure to presenting the first edition of final year Botany book for undergraduate students having title "Plant Physiology and Ecology"

The aim and object of designing this book as an introductory text and develop the communicative abilities of the students of science undergraduate first year students for the subject based syllabus of Sant Gadge Baba Amravati University.

The study of Botany has become very important in our life for better understanding the importance of our environment, environmental health, ecology and ecosystem etc.

Our ultimate goal is to make the subject interesting and remove the fear and boredom from the minds of students and this is our first attempt in the direction.

We are aware that the book can be further improved, if typing errors or mistakes found consider for correction in next edition, for that author is not responsible, the constructive criticism and valuable suggestions are most welcome for improvement of this book.

This book is having Fundamental and basics of the subject with related topics or units include actual examples with related question having multiple choice questions with useful question bank with specific

definitions for correct understandings to the students; this book is useful especially for final year students for better study to Plant physiology and Ecology.

The authors and other related persons are taking care to find and checking mistakes, misprints but if some remains or errors because of manmade docs and it will be corrected or improved by suggestions, for reviewing some notes or new things in subject's references are taken for consideration.

The purpose of this book is not to teach the subject concepts, we have obscured that the students were lack to learn certain important things and anxiety about it. So, we put here some easy diagrams including the basics, we add another special notes in next publication and are more useful for further study. This book includes new thoughts, but it cannot make them speedily understood, it is the task of the study.

Each chapter concludes with a revision-based activity for consolidating the previous learning. In fact, this trait is repeatedly highlighted in the book, where learners encounter those items which they have learnt earlier in the book, thus facilitating broad-based comprehension.

Amravati
July, 2018

Authors/Publisher

A TEXT BOOK OF **BOTANY**

B.Sc.
FIFTH SEMESTER

DnyanPath Edition

FEATURES

- Based on the Syllabus of SGB Amravati University, Amravati.
- Written by experienced authors.
- Concisely Written in easy language.
- Exercise Questions at the end of each unit.

- Text Book of Botany B.Sc. First Semester
- Text Book of Botany B.Sc. Second Semester
- Text Book of Botany B.Sc. Third Semester
- Text Book of Botany B.Sc. Fourth Semester
- Text Book of Botany B.Sc. Six Semester
- Handbook of Practical Botany B.Sc. Part - I
- Handbook of Practical Botany B.Sc. Part - II
- Handbook of Practical Botany B.Sc. Part - III

OUR OTHER TITLES

DnyanPath
Publication
Write well - Right now

Mahatma Fule Sankul, Infront of Abhiyanta Bhavan, Shegaon Naka,
V.M.V. Road, Amravati - 444603 visit us : www.dnyanpath.com
Email : info@dnyanpath.com | dnyanpathpub@gmail.com

Price - ₹ 12

ISBN 978-93-87278-13-4

SCHOLARS IMPACT

Quarterly

An International Multidisciplinary Multilingual
Peer Reviewed Research Journal

ISSN 2394 - 7632
EISSN 2394 - 7640

Special Issue

Approved By UGC
Journal No- 41129

IMPACT FACTOR - 5.98

नूतन विद्यालय शिक्षण संस्था व्दारा संचालित
नूतन महाविद्यालय सेलू, जि. परभणी, महाराष्ट्र
(संलग्नित - स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड)
आयोजित

राष्ट्रीय चर्चासत्र मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : नवे दृष्टिकोन

दिनांक ८ व ९ फेब्रुवारी २०१९

Volume-VI, February 2019 (Special Issue)

✧ EDITOR IN CHIEF ✧

DR. M. RAGHIB DESHMUKH

www.scholarsimpact.com

✧ विशेषांक संपादक ✧

प्रा. यादवराव गायकवाड

प्रा. डॉ. राजाराम झोडगे

CONTENTS

Sr. No.	Research Papers	Page No.
1.	साहित्याचे शास्त्रीय व वैज्ञानिक दृष्टिकोनातून इतिहास लेखन डॉ. सुदर्शन दिवसे	1-7
✓ 2.	मराठी कवितेचा इतिहास डॉ. गणेश मालटे	8-13
3.	मराठी ग्रामीण कादंबरी आणि ग्रामीण कथा साहित्याचे वाङ्मयेतिहास लेखनाचे नव दृष्टिकोन प्रा. डॉ. विठ्ठल हरिभाऊ जंबाले	14-16
4.	दलित साहित्याच्या नामांतराचा इतिहास: अवलोकन आणि चिकित्सा प्रा. डॉ. आनंद गो. इंजेगावकर	17-19
5.	१९९० नंतरच्या काळातील कादंबरीचे स्वरूप व परिचय प्रा. गजानन आनंता देवकर	20-22
6.	आंबेडकरवादी वाङ्मयाचा इतिहास : काही प्रश्न प्रा. डॉ. गणपती जोतीबा मोरे	23-24
7.	दलित साहित्याचा इतिहास: एक नवा दृष्टिकोन प्रा. डॉ. संतोष हंकारे,	25-27
8.	ग्रामीण साहित्य इतिहास लेखनाचे नवे दृष्टिकोन डॉ. राजीव यशवंते	28-30
9.	मराठी कथेच्या इतिहासातील दलित संवेदना डॉ. पंजाब लक्ष्मणराव शोरे	31-33
10.	मराठी चरित्र वाङ्मयाचा इतिहास : एक वेध डॉ. रामदिनेवार गोविंद शंकरराव	34-36
11.	स्त्रीवादी मराठी साहित्य प्रवाह निर्मिती व वर्तमान स्थिती. प्रा. डॉ. दिलीप साहेबराव सावंत	37-39
12.	मराठीतील स्त्रियांचे नाट्यलेखन (प्रारंभकाळ ते २००५) प्रा. डॉ. बालाजी पोतुलवार	40-46
13.	स्त्रीवादी चळवळ आणि स्त्रीवादी मराठी कथा : एक निरीक्षण प्रा. डॉ. नरवाडे बी. व्ही.	47-49
14.	समकालीन शैक्षणिक मुल्यन्हासाचे वास्तवदर्शी चित्रण : पांढरे हत्ती श्री. रामनाथ श्रीपती फुटाणे	50-53
15.	दलित स्त्रियांची आत्मकथने : एक पुनर्विलोकन प्रा. डॉ. रमेश वसंतराव गटकळ	54-56

मराठी कवितेचा इतिहास

डॉ. गणेश मालटे

श्री शिवाजी विज्ञान, कला महाविद्यालय, चिखली जि. बुलढाणा

प्राचीन संस्कृत साहित्यशास्त्रापासून काव्याचा उगम झाला असे म्हणता येईल. काव्य या शीर्षकाखाली ज्ञानेश्वरी भागवत, तुकारामाचे अभंग, वामन पंडित, मोरोपंतांच्या रचना, लावण्या व पोवाडे व प्राचीन कवितेला नविन वळण देणारे केशवसुत, मर्हेकर, कवी अनिल, कवी बोरकर यांनी कवितेला समृद्ध केले. प्राचीन संदर्भ द्यावयाचा झाल्यास " प्राचीन संस्कृत साहित्यशास्त्रात ' काव्य ' या संज्ञेचा व्यापक व सखोल असा विचार झाला आहे. भाषिक रचनांमध्ये ' काव्य ' कसे निर्माण होते याचा त्या साहित्यशास्त्रज्ञांनी शोध घेतला आहे". १ शास्त्र आणि व्यवहार यात नमुद केलेल्या भाषेपेक्षा काव्याची भाषा वेगळी असते. आनंदवर्धन यांनी ध्वनी हा काव्याचा आत्मा असतो असे म्हटले आहे. ध्वनी मुळेच भाषिक रचनेला काव्यात्व मिळते. प्रस्तुत अध्ययनामध्ये कवितेच्या इतिहासाचा आढावा घ्यावयाचा आहे. काव्येतिहासाचा अभ्यास केल्यास असे लक्षात येते की, " जो काव्यानुभव निर्मितीनंतर बाजुला पडला त्याची पुन्हा उजळणी होते. इतर गतनिर्मिती चालू निर्मितीला प्रभावित करते. त्यामुळेच प्राचीन कविता अर्वाचीन कवितेला प्रभावित करते. " २

काव्येतिहास लेखनाची एक विशिष्ट पद्धती आहे. त्या पद्धतीने कवितेचा इतिहास लिहिला जातो. वाङ्मयाचा इतिहास हा भाषासापेक्ष भिन्न असू शकतो. वाङ्मय निर्मिती नंतर तो इतिहास लिहिता येतो. दोन कालखंडांचा संबंध आपण दाखऊ शकतो परंतु काव्याचा इतिहास मांडतांना तो काव्यखंडाचा मांडल्या गेला पाहीजे असा प्रघात आहे उदा. वारकरी पंथ, महानुभव पंथ, नाथपंथ, दत्त पंथ इत्यादी मराठी वाङ्मयाचा इतिहास मांडतांना त्याचे विभाजन पुढील प्रमाणे करता येईल.

" मराठी भाषा व वाङ्मय यांचा इतिहास

अ) प्रारंभकाळ (आरंभ ते इ.स. १३५०)

१) महानुभव खंड आरंभ ते इ.स. १३५०

२) ज्ञानेश्वर खंड आरंभ ते इ.स. १३५०

ब) मध्यकाळ (१३५० ते १८२०)

३) एकनाथ खंड (एकनाथ पुर्वी गुरित वाङ्मयासह १३५० ते १६००)

४) तुकाराम खंड (१६०० ते १७०० निळोबा धरुन)

५) रामदास खंड (१६०० ते १७०० पंचायतनासह)

६) पंडित कवी व चरित्रकार (१६०० ते १८००)

१) वामन व मुक्तेश्वर २) श्रीधर, महिपती

७) शाहिर व बखरकार खंड (१६०० ते १८२०)

क) अर्वाचीन काळ (१८२० ते १९४७)

८) भाषांतर खंड (१८२० ते १८७४)

९) चिपळूणकर खंड (१८७४ ते १९२०)

(चिपळूणकर, आगरकर, आपटे, टिळक इत्यादी)

१०) आधुनिक वाङ्मय खंड (१९२० ते १९४७)

११) मराठी भाषेचा इतिहास (आरंभापासून तो अद्ययावत) " ३

काव्येतिहासाची मांडणी करतांना हे लक्षात घ्यावे लागेल की, काव्यवाङ्मय हा प्रकार इतर वाङ्मयप्रकारापेक्षा प्राचीन आहे. कविता हा वाङ्मय प्रकार माणसाच्या वृत्ती प्रवृत्तीशी संबंधीत आहे. मूलतः हा माणसाला क्रिडा, नाट्य, लय, ताल याचे आकर्षण असते. त्यातूनच काव्याची निर्मिती होते. असे म्हटले जाते की, " कविता हा फार आदिम असा वाङ्मय प्रकार आहे. माणसाला जेव्हा माणूसपण प्राप्त झाले आणि या माणूसपणाचा अविष्कार करावा असे त्याला वाटू लागले तेव्हा त्याने पहिल्यांदा जी अभिव्यक्ती केली ती कवितेमध्येच असली पाहीजे असे मानले जाते. अर्थात, कवितेचे पहिलेवहिले रूप गीतात्मक म्हणजे गेय

असणार उघड आहे. आदिमानवाने प्रथमतः ज्या भावना प्रकट केल्या असतील त्या त्याने गाऊन आणि नाचून प्रकट केल्या असणार हे उघड आहे. म्हणूनच सर्व भाषांमध्ये काव्याला प्रदिर्घ आणि अखंड अशी परंपरा असल्याचे दिसते. लिपीचा शोध लागण्यापूर्वी किंवा लेखन रुढ होण्यापूर्वी मौखिक रूपात असंख्य अविष्कार झालेले असणार आणि या अविष्कारातील प्रधान अविष्कार अर्थातच गीताचा किंवा कवितेचा असणार हेही उघड आहे".^४

मौखिक वाङ्मय परंपरेत एका पिढी पासून दुसऱ्या पिढी पर्यंत रचनेचे संक्रमण झाले पण रचनाकाराचे नाव अनभिज्ञ होते. केवळ वाणीद्वारे हे संकलन झाले. परंतु लिपीचा शोध लागल्यावर मराठी वाङ्मयाची संहिता लिखित स्वरूपात येऊ लागली त्याला साहित्य असे म्हटले जाते. लिखित वाङ्मयाच्या परंपरेत कविता पुढे वाटचाल करू लागली. माणसाचा पहिला परिचय काव्यसदृश असतो तर बालपनातच त्याला गेयतेची आवड असते अशी गेयता अंगाई गीतापासून सुरु होते. लिखित वाङ्मय परंपरेत आद्य कवी म्हणून कवी मुकुंदराज यांचे नावाचा उल्लेख केल्या जातो. प्रारंभी पद्य म्हणजे कविता, काव्य म्हणजे कविता अशी समीकरणे होती. काव्यात अनुभव अतिशय महत्वाचा मानला जातो. असे अनुभव पद्यातून अविष्कृत होतात. यावरून असे म्हटले जाते की, " छंद, वृत्त जाती यांचे नियम न पाहताही पद्यरचना केली जाते. अशा रचनेत लयीचे बंधन पाळले जाते अशा रचना प्रकाराला मुक्तछंद वा मुक्तशैलीतील पद्य म्हटले जाते".^५

पद्य म्हणजे छंदबंध अशी रचना, लयबंध असा अक्षर बंध गती हे पद्याचे मुलभूत तत्व असते. त्यामुळे पुर्वीच्या पद्य यांच्याशी कवितेचे जवळचे नाते आहे. या बाबत पुढीलप्रमाणे असे म्हणता येईल की, " पद्याशी कवितेचे पुरातन काळापासून नाते असल्यामुळे पद्य म्हणजे कविता आणि कविता पद्यातच असते असे एक अभिन्नतत्व आपल्या अनुभवास येते. एक पद्यबंध म्हणजे एक कविता, किंबहुना कवितेचे दृश्य आणि श्राव्य रूप पद्यबंधातच शोधले जाते".^६

पद्याचा विचार करतांना असे लक्षात येते की, पद्याच्या रचनेत गेयता, तालबंधता व नाद्य असतो म्हणजे पद्य हे तालावर चालीवर व सुरावर आधारलेले असते म्हणून पद्यामध्ये रचनेची बंधने स्वीकारली जातात. " पद्यरचनेमध्ये नियतता वा रचनेचे बंधन स्वीकारले जाते हे बंधन अक्षरसंख्येचे असते. अशी बंधने स्वीकारूनही अनेक रचनांमध्ये गेयता येवू शकत नाही. मराठीमध्ये लिहिल्या गेलेल्या पद्यप्रकारांचे स्थूल मानाने चार वर्ग पडतात. मराठी वाङ्मयाचा प्रारंभकाळी ओवी व अभंग हे दोन पद्य प्रकार रूढ होते त्यांना छंद म्हटले जाते. पंडित कवींनी संस्कृत महाकाव्याचे आदर्श डोळ्यापूढे ठेवून पद्यरचना केली. तिला वृत्त म्हटले जाते. लावण्या, पोवाडे, गीतांच्या रचना प्रकारात जाती म्हटले जाते. भविष्यकारासाठी पद्यबंधाचा अडसर होतो या भावनेतून वृत्त, छंद, जाती यांची बंधने झुगारून केवळ लयीचे बंधन स्वीकारून काव्यरचना केली जाऊ लागली. "^७

कवितेचा सानुक्रम लक्षात घेता असे लक्षात येते की, संत कविता, पंत कविता व तंत कविता, असा अभ्यासनिहाय क्रम लावावा लागतो संत कविता ही अध्यात्मीक पारमार्थिक व परतत्ववादी होती. संत परंपरेत धर्म, अर्थ, काममोक्ष यापैकी ही कविता मोक्षाकडे वाटचाल करणारी होती. आत्मानिष्ठा हा त्यात महत्वाचा गुण होता. अध्यात्म, परमेश्वर भक्ती उपासना हेच कवितेचे विषय होते त्यामुळे ज्ञानदेव, नामदेव, एकनाथ, तुकाराम, रामदास अशी संतपरंपरा आहे. या परंपरेतील कविता ही अध्यात्मक स्वरूप धारण करून आहे. ज्ञानदेवांनी गीतेचे भाषांतर प्राकृतात करून गीतेचे तत्वाज्ञान सर्वसामान्य माणसासाठी खुले केले. त्याचे पार्थीवाचे अभंग, चांगदेवपासष्टी, भावार्थ दीपीका घ्या महत्वाच्या काव्यरचना आहेत. ज्ञानेश्वरांनी ज्ञानेश्वरीत शेवटी सांगितलेले पसायदान हे त्यांच्या अध्यात्मीक चिंतनाचे सार मानले जाते. ज्ञानेश्वरांनी आत्मानुभवी संताच्या सामाजिक दायित्वाचे तत्व स्विकारले आहे. ज्ञानदेव हे मुळतःहा आत्मसाक्षरतावादी होते असे म्हटले जाते.

" मार्गि अंध सरिसा | पुढे देखनाही चाले जैसा ||

अज्ञा प्रकट वा धर्म तैसा | जाणतेन ||"^८

ज्ञानदेवांच्या तत्वज्ञानाचे प्रचारक म्हणून नामदेवांनी कार्य केले त्यामुळे जनाबाईंनी नामदेवासोबत ज्ञानदेवाचा उल्लेख केला. नामदेव हे भक्तीमार्गाने भागवत धर्माचा प्रचार व प्रसार करीत होते. त्यामुळे त्यांच्या गाथेत भक्तीचा प्रभाव दिसतो. " लक्षवरी बिल्व दळें माथा वाहे | आनंद न समाये महादेवा ||"^९ नामदेव हे भक्तीमार्गाने प्रवास करणारे वारकरी होते. ज्ञानदेवाचे अपूर्ण असलेले कार्य नाथांनी पूर्ण करण्याचा प्रयत्न केला. या संतांच्या कालखंडात तीनशे वर्षांचे अंतर होते, तरी ज्ञानाचा एका म्हणून एकनाथ महाराजांना आदर दिला जातो. नाथ हे प्रपंच आणि परमार्थवादी होते. ही शिकवण त्यांनी आपल्या लेखनातून लोकांना दिली. नाथांच्या अभंगात भक्तीभाव प्रकर्षाने जाणवतो. विठ्ठलाचे रूप पाहू ते व्याकुळ होतात.

" श्री विठ्ठलाचे नाम मंगल | अमंगल उध्दारले |

ऐसा याचा थोर महिमा | शिव उमा जाणवती |

एका जनार्दनी नामब्रह्म | सोपे वर्म साधता ||"^{१०}

नाथांच्या लेखनामध्ये विविधता जाणवते त्यांच्या लेखनाने विविध सामाजिक अंगाना विचार केला आहे.

सामाजिक जाणिव, निसर्गप्रेम, मानवी हृदयातील प्रेमाची अनुभूती, इत्यादी गोष्टींना त्यांच्या कवितेत अभिव्यक्ती मिळाली." ^{१६} माणूस आणि माणूसपण व त्याच्या जगण्याचे प्रश्न केशवसुतांनी आपल्या काव्यात मांडले. गोविंदाग्रज, बालकवी, विनायक रेंदाळकर, कवी बी. द.बी. रणदिवे, नरहर शंकर राहाळकर, कवी नागेश केशवसुतांच्या परंपरेतील महत्वाचे पाईक आहेत. याच कालखंडातील महत्वाचे कवी पण केशवसुत संप्रदायातील पलीकडे कवी म्हणजे भा.रा. तांबे, चंद्रशेखर, कवी गोविंद, वि.दा. सावरकर इत्यादी कविचा उल्लेख करावा लागतो. त्याशिवाय अर्वाचीन काव्यपरंपरेत वि.ग. लेंबे, ग.ज. आगाशे, कृ. णा. आठले, गो.वा. करंदीकर, मो.ग. लोथे, पु.बा. जोशी, ग.रा. मोगरे, वा.ना. खरे, वि.वा. भिडे, वा.ज. करंदीकर, सुमंत हे महत्वाचे कवी आहेत. या कविच्या योगदानातून कविता समृद्ध झाल्याची साक्ष काव्याच्या इतिहासात आहे. याची नोंद घेतली पाहिजे.

१९२० ते १९४५ हा कालखंड रविकिरण मंडळाचा कालखंड आहे. कवी माधव जूलियन, यशवंत, गिरीश, श्री.बा. रानडे हे रविकिरण मंडळातील महत्वाचे कवी आहेत. रविकिरण मंडळाच्या बाबतीत डॉ. अक्षयकुमार काळे म्हणतात " काव्येनिहायच्या संदर्भातील कालखंड हा रविकिरण मंडळाच्या प्रभावाचा कालखंड आहे. १९२० दरम्यान आधुनिक कवींची एक पिढीच जवळपास दिवंगत झाली. टिळक, रेंदाळकर, बालकवी, गडकरी इत्यादी परंपरा पूजक कवी १९२० च्या दरम्यान निधन पावले उर्वरीत कविच्या कविता लेखनाचा बहर ओसरला होता. अशा वेळी आधुनिक मराठी प्रांतात एक प्रकारची पोकळी निर्माण झाली. ही पोकळी यशस्वीरित्या भरून काढण्याचे काम रविकिरण मंडळाने केले". ^{१७} रविकिरण मंडळाचा कालखंड हा दोन महायुद्धा दरम्यानचा कालखंड आहे. त्यामुळे वैश्विक पातळीवरही मोठे फेरबदल झालेले दिसतात. तसेच महाराष्ट्राच्याही सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक, मानसिक, शैक्षणिक पातळीवर, साहित्यिक क्षेत्रात विविध बदल झालेले दिसून येतात. रविकिरण मंडळाने मराठी काव्यपरंपरा समृद्ध करून काव्याला नवे वळण प्राप्त करून दिले.

१९४५ ते १९६० हा कालखंड काव्याच्या इतिहासाच्या दृष्टीने अतिशय महत्वाचा कालखंड आहे. या कालखंडाला मर्ढेकर कालखंड असे ही संबोधल्यात येते. मर्ढेकरांच्या कवितेने नव्या मांडणीसह कवितेकडे बघण्याची नविन दृष्टी प्राप्त करून दिली. मर्ढेकरांच्या कवितेने मराठी साहित्यप्रवाहावर आपला वेगळा ठसा उमटविला आहे. १९४५ च्या कालखंडात मराठी नवकवितेची निर्मिती व्हायला लागली. ती कविता म्हणजे अर्वाचीन मराठी काव्याचा नवा उन्मेष होता. रचनेच्या प्रक्रियेतही नविन्यता आणण्याचे काम कवितेने या काळात केले. नवकवितेचा जन्म द्वितीय महायुद्धाच्या दरम्यान झाला. हा कालखंड अनेक बाबतीत स्थित्यंतराचा व संक्रमणाचा होता. या कालखंडावर फ्राईड, मार्क्स यांचा प्रभाव होता. याचे प्रतिबिंब मराठी कवितेत उमटला आहे. याच वेळी नवकवितेच्या नव्या पर्वाला सुरुवात झाली होती. अर्वाचीन कवितेला वेगळे वळण देण्याचे श्रेय जसे केशवसुतांना जाते तसेच मर्ढेकरांचे योगदानही उल्लेखनीय मानले जाते. या संदर्भात डॉ. अक्षयकुमार काळे म्हणतात " केशवसुतानंतर इतकी सजग काव्यदृष्टी असणारा दुसरा कवीच मधल्या कालखंडात निर्माण झाला नाही. मर्ढेकरांजवळ एक समग्र साहित्यदृष्टी होती. तिचा परिणाम त्यांच्या निर्मितीवर झाला आहे. समकालीन व उत्तरकालीन कवीवर पडलेल्या मर्ढेकरांच्या प्रभावामध्ये त्यांच्या काव्याइतकेच त्यांच्या साहित्यदृष्टीचेही महत्त्व आहे. या विशिष्ट साहित्यदृष्टीमुळेच पूर्वकालीन कवितेपेक्षा पृथगात्म आणि मौलिक कविता मर्ढेकरांना लिहीणे शक्य झाले." ^{१८} केशवसुतानंतर मराठी काव्यात मर्ढेकरांनी आपला प्रभाव पाडला आहे. त्यामुळे मर्ढेकर युगकवी ठरले आहेत.

मर्ढेकरांच्या समकालीन कवींमध्ये कुसुमाग्रज, ना.घ. देशपांडे, अनिल, बोरकर बा.भ., पु. शि. रेगे, वा.रा. कांत, वा.ना. देशपांडे, यांचा प्रामुख्याने उल्लेख करावा लागेल. या कविंनी साहित्याच्या क्षेत्रात आपला ठसा उमटविला आहे. मर्ढेकरांनंतरच्या काही महत्वाच्या कविंचा उल्लेख करावा लागेल त्यामध्ये वि.दा. करंदीकर, मंगेश पाडगावकर, वसंत बापट, सदानंद रेगे, म.म. देशपांडे, आरती प्रभु, दिलीप पु. चित्रे, मधुकर केचे, सुरेश भट, प्रेस, ना.धो. महानोर, पुरुषोत्तम पाटील, गुरुनाथ धुरी, रजनी परुळेकर, वसंत आबाजी डाहाके, विलास सारंग यासारख्या कविंनी काव्याच्या क्षेत्रात भरीव योगदान देवून मराठी कवितेचा प्रवाह समृद्ध करण्याचे मोठे काम केले आहे. मर्ढेकरांच्या समकालीन कालखंडात काही महत्वाच्या कवियत्री होऊन गेल्या त्यामध्ये इंदिरा संत, पद्मा, संजिवनी, शिरीष पै, वृंदा लिमये, पद्मा लोकूर, अंजली ठकार, या कवियत्रींनी महत्वाची भुमीका बजावली आहे. त्यामुळे १९४५ ते १९६० हा कालखंड कवितेच्या दृष्टीने अतिशय महत्वाचा कालखंड आहे.

१९६० नंतर मराठी साहित्यात काव्याच्या प्रवाहात 'लघुनियतकालिकांची चळवळ' आणि 'दलित साहित्याची चळवळ' या दोन्ही चळवळींचा उदय झाला. या कवितेच्या प्रवाहाला साठोत्तरी कविता असाही शब्द प्रयोग वापरला गेला आहे. १९६० च्या सुमारास स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतरचा भ्रमनिरास अधिक तीव्र झाला. दलित जाणिवेला अन्यायाची प्रखर जाणीव झाली. बेकारीची समस्या समाजात निर्माण झाली होती. यातून आर्थिक, सामाजिक, राजकीय परिस्थितीचा प्रभाव कवितेवर पडला. दलित समाजातील तरुणपिढी बंडाची प्रखर अभिव्यक्ति दलित कवितेतून आली. या तरुणपिढीने अनियतकालिकांची चळवळ प्रथम मुंबईतून सुरू केली. पुढे ती सार्वत्रिक तालुकापातळीपर्यंत पोहचली. लघुनियतकालिकांच्या चळवळीतील मुख्य कवी म्हणून अरूण कोल्हटकर,

वसंत गुर्जर, सतीश काळसेकर, चंद्रकांत खोत, तुलसी परब, चंद्रकांत पाटील होत. त्यांच्या कवितेचे सर्वसाधारण वैशिष्ट्य म्हणजे काव्यभाषा आणि आकृतीबंधाच्या दृष्टीने प्रयोगशिलता; माणसामाणसातील विसंवाद, कंटाळा, एकाकीपणा, अर्थशून्यता ही अस्तित्ववादी जाणिवेची वैशिष्ट्ये या कवीच्या काव्यलेखनात कमी अधिक प्रमाणात दिसतात.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचारापासून प्रेरणा घेऊन दलित कविता उदयाला आली. दया पवार, नामदेव हयाळ, अर्जुन डांगळे, त्र्यंबक सदाफळे, वामन निंबाळकर, प्रल्हाद चेंदवणकर, मल्लिका अमरशेख, हिरा बनसोड इत्यादी अनेक कवी या प्रवाहात महत्त्वाचे माणले जातात. १९६० नंतर दलित वर्गातील सर्वच जाती पुढे आल्या व कविता लिहू लागल्या. त्याचवेळी गंगाधर पानतावणे यांच्या 'अस्मितादर्शन'ने दलित कवितेला व्यासपीठ निर्माण करून दिले. दलित कवितेच्या रूपाने एक नवी सामाजिक संवेदनशीलता मराठी काव्यप्रवाहात निर्माण झाली.

याच कालखंडात समकालीन असणाऱ्या महत्त्वाच्या काही कविंचा उल्लेख या ठिकाणी करावा लागेल. त्यामध्ये महत्त्वाचे कवी म्हणजे कविवर्य नारायण सुर्वे यांचा. मुंबईसारख्या महानगरातून कामगार वस्तीतील सर्वसामान्य गिरणी कामगाराचे प्रश्न काव्यात मांडत तळपती तलवार होऊन सारस्वतांना ललकारत मजुरवर्गाची कैफियत त्यांनी मांडली. त्यांच्या काव्याचे वैशिष्ट्य म्हणजे सामाजिक क्रांतीचे सुजाणभान आणि सुबोधता होय. रसिकांच्या हृदयाचा ठाव घेणारी कविता ठरली. त्याशिवाय साठोत्तरी मराठी काव्याच्या प्रवाहात सुरेश भट, ग्रेस, आनंद यादव, शंकर वैद्य, शंकर रामाणी इत्यादी महत्त्वाच्या कविंनी या काळातील कवितेचा प्रवाह समृद्ध केला आहे.

कवितेच्या इतिहासातील पुढचा प्रवास म्हणजे 'दशकातील कवितेचा प्रवाह' होय. सत्तर ते ऐंशीच्या दशकातील अनेक कवी कविता लिहू लागले. या काळात कवींची एक नवीन पिढी निर्माण झाली. यामध्ये गुरुनाथ सामंत, नारायण कवठेकर (कुळकर्णी), उत्तम कोलगावकर, अरूण म्हात्रे, अशोक नायगावकर, अनुराधा पाटील, अशोक बागवे, नीरजा, प्रज्ञा लोखंडे, राजस कल्याणकर, खलिल मोमीन, आसावरी काकडे, विवेक मोहन इत्यादी कविंचा उल्लेख करावा लागेल. त्यानंतर १९७५ हे वर्ष आंतरराष्ट्रीय महिला वर्ष म्हणून जागतिक स्तरावर साजरे करण्यात आले. त्या अनुषंगाने स्त्रीवादी जाणिवेचा प्रभावीपणे स्त्री कवयित्रींनी मांडल्याचे दिसून येते.

साहित्याच्या प्रवाहाचा विचार करतांना आदिवासी कवितेच्या प्रवाहाचा विचार केल्याशिवाय पुढे जाता येणार नाही. "कोणताही वाङ्मयीन प्रवाह निर्माण होताना त्याला विशिष्ट संदर्भ असतो, त्यामागे सांस्कृतिक, सामाजिक चळवळ असते." ११

आदिवासी शिक्षणाच्या प्रवाहात सहभागी झाल्यानंतर त्यांच्या काव्यनिर्मितीला सुरुवात झाली. १९८१ साली पहिला काव्यसंग्रह प्रसिद्ध झाला. भुजंग मेश्राम वाहरू सोनवणे, माधव सरकुडे, सुनील कुमरे, चामुलाला राखा, उषाकिरण आत्राम, विनायक तुमराम, वसंत कुलसुंगे, वाल्मीक शेंडगे, पुरुषोत्तम शेडमाके, कृष्णकुमार चांदेकर, प्रभू राजगाडकर, उषाकिरण आत्राम, एस.टी. मडावी इत्यादी कवींनी आदिवासी कवितेत मोलाची भर घातली आहे.

२००० सालापासून तर आजपर्यंतच्या कालखंडामध्ये मराठी कवितेमध्ये नवे नवे प्रवाह अंतर्भूत झाले आहेत. तंत्रविज्ञानाने झालेली प्रगती त्यामुळे बदलून गेलेली जीवनशैली या नव्या कविच्या कवितेतून व्यक्त होतांना दिसते आहे. मंगेश काळे, रमेश इंगळे, उत्रादकर, नितिन वाघ, हेमंत दिवटे, गणेश विसपुते, हेमंत कांबळे, अशोक कांबळे, अजीम नावाज राहील, विष्णू इंगळे, विष्णू सोळंकी यासारख्या विविध कविंनी समाजवास्तवावर, मनुष्याच्या अस्तित्वावर काहीशी प्रतिक्रियात्मक कविता लिहिली आहे. आशय आणि अभिव्यक्तीच्या अनुषंगाने त्यांच्या कविता नविन्यपूर्ण आहेत. त्यांच्यामुळे कवितेचा प्रवाह अधिक समृद्ध होत गेल्याचे दिसून येते.

आजपर्यंत मराठी कवितेचा इतिहास पाहिला तर विविध पातळीवर मराठी कविता समृद्ध होत गेल्याचे दिसून येते. संतांच्या रचनांपासून ते आधुनिक कालखंडात आजपर्यंतच्या प्रत्येक टप्प्यावर मराठी कवितेने धारण केलेल्या रूपाची दखल यामध्ये घेतली गेली आहे. ही बाब मराठीच्या कवितेच्या विकासाच्या दृष्टिकोनातून महत्त्वपूर्ण आहे. लोकगीते, स्वातंत्र्यपूर्व काळातील देशभक्तीपर कविता, स्वातंत्र्योत्तर कविता, आधुनिक कविता असे अनेक प्रवाह विकसित झालेले दिसून येतात. अधिकाधिक वास्तववादी कविता, सौंदर्यमूल्य जपणारी कविता, कालानुसार आधुनिक होत जाणारी कविता, तसेच बदलत्या काळाची आव्हाने स्विकारणारी कविता, समाजातील प्रश्न मांडणारी कविता, सर्व वैशिष्ट्यांसह काव्य इतिहासात आपला ठसा वेगळेपणाने उमटविलेला आहे.

यावरून पुढील निष्कर्ष दिसतात.

निष्कर्ष:-

- १) माणसाला ताल, नाद्य, लय याचे जन्मतः आकर्षण आहे त्यामुळे त्याला या आधारलेल्या रचना भावतात.
- २) पद्य, काव्य. कविता असा कवितेचा प्रवास आहे.
- ३) संत काव्यात भक्तीपरंपरा, ईश्वरनिष्ठा, आध्यात्मिकता, परमार्थ या तत्त्वाची जाणीव होते.
- ४) आधुनिक कवितेत भाव कविता, प्रेमभावना, भाष्यकविता, कथाकविता असे विविध प्रकार दिसतात.
- ५) कवितेचे स्वरूप कालसापेक्ष बदलत गेले.

- ६) केशवसुत हे कवितेचे नवीन वळण ठरते. त्यांनी कविता समाजिक अंगाने प्रथम मांडली. पद्य व काव्य यात गेयतेला महत्व होते आधुनिक काव्यात नाही.
- ७) रविकिरण मंडळाने कविता समृद्ध केली.
- ८) मडेंकरांनी कवितेत नाविण्यपूर्ण व्यापक दृष्टिकोन मांडला.
- ९) नारायण सुर्वे यांनी कवितेला नविन आयाम प्राप्त करून दिले.
- १०) ग्रामीण, दलित, आदिवासी कवितेने मराठी कवितेला वास्तवाकडे नेले.
- ११) सर्वच कवीने काव्यपरंपरेला समृद्ध करण्याचे काम केले.

संदर्भसूची:-

- १) वाङ्मयीन संज्ञा संकल्पना कोश : संपादक- प्रभा गणोरकर, वसंत आबाजी डाहाके व इतर, पृ. क्र. १५३.
- २) डॉ अक्षयकुमार काळे यांच्या समीक्षेची समीक्षा :- ले. डॉ. गणेश मालटे, पृ. क्र. ३४
- ३) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास :- पुनर्लेखनाच्या दिशा :- संपादक- डॉ अविनाश अवलगावकर, डॉ. मनोहर जाधव, पृ.क्र. ४३.
- ४) वाङ्मय प्रकार (काव्य/नाटक) :- लेखक- डॉ. प्रकाश मेदळकर, डॉ. भास्कर शेळके यचमु. प्रस्तावना.
- ५) तत्रैव : पृ. क्र. ६
- ६) संज्ञा संकल्पना कोश :- पृ. क्र. १५४
- ७) वाङ्मय प्रकार (काव्य/नाटक) :- लेखक- डॉ. प्रकाश मेदळकर, डॉ. भास्कर शेळके यचमु पृ. क्र. ७
- ८) ज्ञानेश्वरी अध्याय तिसरा - ओवी क्र. १५५
- ९) नामदेव गाथा- गीता प्रेस गोरखपूर ओवी क्र. ५७१
- १०) एकनाथ गाथा- ओवी क्र. ६७२
- ११) Lessing K. Humburgische Dramaturgie :- 1969 No. 76, Werke 4, 442
- १२) तुकाराम गाथा- ओवी क्र. १९१
- १३) दासबोध- समर्थ रामदास
- १४) वाङ्मयीन संज्ञा संकल्पना कोश :- संपादक डॉ. प्रभा गणोरकर, डॉ. वसंत आबाजी डाहाके पृ. क्र. १६३
- १५) तत्रैव - पृ. क्र. १५९
- १६) वाङ्मय प्रकार (काव्य/नाटक) :- लेखक- डॉ. प्रकाश मेदळकर, डॉ. भास्कर शेळके यचमु. पृ. क्र. ३४
- १७) अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन - डॉ. अक्षयकुमार काळे पृ. क्र. १७७
- १८) तत्रैव - पृ. क्र. ४१०
- १९) डॉ. अक्षयकुमार काळे समीक्षेची समीक्षा- ले. डॉ. गणेश मालटे, अथर्व प्रकाशन जळगाव, पृ. क्र. १७०.

का.स.वाणी मराठी प्रगत अध्ययन संस्था, धुळे
स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड

आणि

नूतन महाविद्यालय, सेलू, जि.परभणी

आयोजित

भारतीय मराठी अभ्यास परिषद आणि राष्ट्रीय चर्चासत्र

॥ प्रमाणपत्र ॥

नूतन महाविद्यालय सेलू, जि. परभणी येथे दि. ८ व ९ फेब्रुवारी २०१९ रोजी
भारतीय मराठी अभ्यास परिषदेचे तिसावे अधिवेशन व राष्ट्रीय चर्चासत्र संपन्न झाले.

मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : नवे दृष्टिकोन

या विषयावरील राष्ट्रीय चर्चासत्रात

प्रा./डॉ. मालटे गणेश गोपाळराव, श्री. शिवाजी माटर्स अँड सायन्स
कॉलेज, मिखली, जि. बुलढाणा

यांनी निबंधलेखक/समन्वयक/चर्चक/प्रतिनिधी या नात्याने सक्रिय सहभाग घेतला.
त्यासाठी हे प्रमाणपत्र देण्यात येत आहे.

प्रा. डॉ. राजाराम झाडगे
चर्चासत्र समन्वयक
नूतन महाविद्यालय, सेलू

प्रा. यादवराव गायकवाड
मराठी विभागप्रमुख
नूतन महाविद्यालय, सेलू

डॉ. शुभद कुलकर्णी
प्राचार्य, नूतन महाविद्यालय,
सेलू

प्रा. डॉ. शोभा शिंदे
सचिव, का.स.वाणी स्मृती प्रतिष्ठान,
धुळे

प्रा. डॉ. वंदना महाजन
संचालक, का.स.वाणी मराठी प्रगत
अध्ययन संस्था, धुळे

Impact Factor - 6.261

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S
RESEARCH JOURNEY
Multidisciplinary International E-research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

October-2018 Special Issue - LXV

Chief Editor : Dr. Dhanraj Dhangar
 Assistant Professor,
 Dept. of Marathi,
 MGV's Arts and Commerce College, Yeola
 Dist. Nashik (M.S.) India.

Executive Editors :

- Mr. Ananta Kasture, Head, Dept. of Marathi, Smt. Meenalben Mehata College, Pachgani
- Mr. Manik Wangikar, Asst. Professor, Smt. Meenalben Mehata College, Pachgani
- Mr. Vaman Sargar, Asst. Professor, Smt. Meenalben Mehata College, Pachgani
- Mr. Santosh Bandgar, Asst. Professor, Smt. Meenalben Mehata College, Pachgani

This Journal is indexed in :

- University Grants Commission (UGC) List No. 40705
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- Universal Impact Factor (UIF)
- Indian Citation Index (ICI)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

24	अधेरनगरी : एक आकलन	— प्रा. दत्ता जाधव	91
25	लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे पत्रिके 'अभिरामाग'	— प्रा. अनुराधा मुळे	94
26	लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्या 'हयवटेले बालपण'	— निलम पाटील	98
27	लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्या 'इन्किलाब विरुद्ध जिहाद' कादंबरीतील सामाजिक जावन शिंदे	— सुविंद	107
28	लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे कथासाहित्य	— प्रा. अमर तांबे	109
29	लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे कथासाहित्य	— प्रा.डॉ. गणेश मोहिते व प्रा. संतोष परदेशी	114
30	लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे कथासाहित्य	— प्रा. संतोष तांबे	117
31	लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्या कादंबऱ्यातील राजकीय प्रशासकीय चित्रण	— डॉ. वैभव	121
32	लक्ष्मीकांत देशमुखांच्या कथांची चिकित्सा	— प्रा.डॉ. उत्तम मांगलेवार	124
33	लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे कथासाहित्य	— प्रा. संतोष बांगळे	129
34	लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्या कथांमधील स्त्री	— प्रा. विजय शिंदे	132
35	लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्या पाणी! पाणी!! कथासंग्रहातील स्त्री चित्रण	— प्रा. अनुसया डमडे	136
36	'उदक' मधील पाणी समस्या — वास्तवाची सत्यता	— प्रा. डॉ. अनुराधा मुळे	141
37	लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्या 'सावित्रीच्या गर्भात मारलेल्या लेकी' कथासंग्रहातील स्त्री पुरुष प्रत्ययता— प्रा. गजराज कावळे		144
38	'गाव विकणे आहे'—सुवेदनाशिल्लेचा प्रत्यय देणारा मर्मग्राही कथासंग्रह	— प्रा. डॉ. भद्र जाधव	149
39	'पाणी! पाणी!!' कथासंग्रहातून अभिव्यक्त झालेली दु काळाची धम	— प्रा. भीमराव बान्ने	156
40	'आकाश जिंकणार मी' मधील खेळाडूंच्या जीवनसंघर्षांचे चित्रण	— प्रा. वामन सरगार	163
41	लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्या कथांतील दु काळ	— डॉ. विनय कुटे	166
42	'माणूस नावाच एकाकी बेट' मधील स्त्रीवादाचे स्वरूप	— प्रा. डॉ. सविता खेकर	170
43	'माणूस नावाच एकाकी बेट' —आधुनिक जगण्याचे प्रतिबिंब	— प्रा. शुभांगी आर्सेलकर	177
44	रोजगार हमी योजनांचा फोलपना— 'पाणी! पाणी!!'	— प्रा. नुसरत नसर	181
45	लक्ष्मीकांत देशमुख यांच्या कथांतील बालपण	— प्रा. डॉ. विजय शिंदे	186
46	'कथासंग्रही' कथासंग्रहातील निवडक कथांचे मानसशास्त्रीय विश्लेषण	— प्रा. शिवराम देवरी	192
47	'गाव विकणे आहे' — असंख्य वर्तमानाची स्पंदने	— डॉ. गवतम पाटे	196
48	आजच्या ग्रामीण वर्तमानाची कथा— 'पाणी! पाणी!!'	— प्रा. डॉ. संतोष बांगळे	203
49	साठककार लक्ष्मीकांत देशमुख, 'अखंड सत्र' च्या अनुगमने	— मांजिरा आरखरे	207
50	लक्ष्मीकांत देशमुख	— प्रा. डॉ. विजय शिंदे	209

‘उदक’ मधील पाणी समस्या: वास्तवाची सत्यता

प्रा.डॉ. अनुराधा रा. मुळे

‘उदक’ हा लक्ष्मीकांत देशमुख यांचा कथासंग्रह, नुकत्याच पार पडलेल्या ११ व्या अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाचे अध्यक्ष. लेखक प्रसिद्ध साहित्यिक असले तरी उपजिल्हाधिकारी म्हणून पासनाचा विपुल अनुभव त्यांच्या पाठीशी आहे. एक कर्तव्यदक्ष, कर्तबगार, कल्पक व यशस्वी प्रशासकही आहेत. तसेच प्रतिभावान, सर्जनशील लेखकही आहेत. ‘उदक’ या त्यांच्या कथासंग्रहामध्ये पाणी प्रश्नाशी निगडित अनेक वेगवेगळे विषय दिसून येतात.

‘पाणी म्हणजे जिवन’! जर हे पाणीच मिळाले नाही तर त्या पासून निर्माण होणाऱ्या अनेक समस्यांची उकल कथानकामध्ये प्रखरतेने जाणवते. वेगवेगळे विषय घेवून आलेल्या या कथा आपल्याला वास्तवतेचे दर्शन घडवितात, नवे तर वास्तवाची सत्यता दर्शवितात. मराठवाडा, विदर्भ, खानदेशामधील चित्रण या कथांमध्ये आहे. पाणी टंचाई ही देशाची कठिण समस्या असली तरी महाराष्ट्रामध्ये त्याची तिब्रता प्रखरपणे जाणवते.

शासन ‘पाणी अडवा – पाणी जिरवा’ हि योजना राबवित असले तरी हया योजना यशस्वी होतातच असे नाही. रोजगार हमी योजनेच्या माध्यमातून या समस्यांची उकल होतांना दिसते. दुष्काळग्रस्त भागांसाठी शासन रोजगार हमी योजना राबविते. व त्यामुळे रोजी रोटी चालू राहते. जिल्हाधिकारी कार्यालय हया योजना यशस्वीपणे राबविण्याचा प्रयत्न करत असले तरी येणाऱ्या अनेक अडचणी, लोकांची असहकाराची भावना यांचे चित्रण आपल्याला लेखक उभे करतांना दिसते.

‘पाणी चोर’ या कथेमध्ये महादुजवळ स्वतःच्या मालकीची जमीन असूनसुद्धा केवळ पाण्याच्या अभावी त्याचा ऊस जळून खाक होतो व त्याला मजूर म्हणून दुसऱ्याच्या शेतात राबावे लागते. शेतमालक चौधरीचा बहरलेला ऊस पाहून शेतमालक चौधरी हा पाणी चोर आहे. त्याने आपल्या वाटणीचे पाणी चोरून आपले शेत फुलविले आहे. तेव्हा त्याला त्याच्या घरचा चहा पिणेही घृणास्पद वाटते. पाणी न मिळाल्यामुळे जळून गेलेला ऊस त्यासाठी घेतलेले कर्ज, पाटबंधारे ऑफिसकडून मिळणारी उद्धट उत्तरे, राजकारण्यांचे कटकारस्थान व यामुळेच महादुच्या वाट्याला ऊस मजूर म्हणून आलेल्या कामाचे चित्रण मनाला चटका देऊन जाते.

‘लढवय्या’ कथेमध्ये ७१ च्या युद्धात पगकमाबद्दल विरचक प्राप्त झालेला महार रेजिमेंटचा रियायर्ड लान्सनाईक महादु कांबळेला शासनाने पुनर्वसन हांगण्यासाठी पाच एकर जमीन दिलेली असते. शेताची मेहनत, मशागत करून खडकाळ जमीनीला तो पिकदार बनवितो आणि त्याचवेळी त्याची फळबागेच्या योजनेसाठी निवड होते. पण ही जमीन सिलींग कायद्याखाली अतिरिक्त म्हणून जाहिर झालेली गावातील सरपंचाची असते. महार जातीचा माणूस आपल्या शेतीवर उत्पन्न घेतो म्हणून सरपंचाच्या मनात सलत असतो. गावावर दुष्काळाचे सावट आल्यामुळे पाझर तलावासाठी लागणारी जमीन सरपंच अनेक खटपटी करून स्वतःच्या जागा सोडून महादुची जमीन दाखवतो. महादु लढवय्या असल्यामुळे तो लढतो व आपली जमीन मोकळी करतो. पण सरपंच हायकोर्टाकडून स्टे मिळवतो. मेजरचा आदेश फिरवतो व महादु मृत्त होतो.

‘कंडम’ या कथेमध्ये पाण्याच्या टंचाईमुळे गावात होणारे वाद प्रगट झाले आहेत. दुसरीकडे बहुजन समाजाच्या विहीरीमध्ये पडून दलित म्हातारी बायजाच्या मृत्युमुळे उडालेला गोंधळ प्रकर्षाने जाणवतो.

शिक्षणमहत्वा डा. बापूजी साळुंखे जन्मशताब्दी महात्सव
सन २०१८ - २०१९

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षणप्रसार" - शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे
श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था, कोल्हापूर संचलित

श्रीमती मीनलबेन महेता कॉलेज, पाचगणी

(आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स) ता. महाबळेश्वर, जि. सातारा. ४१२८०५

मराठी विभाग आयोजित
एक दिवसीय राष्ट्रीय चर्चासत्र

"लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे समग्र साहित्य"

शनिवार दि. १३ ऑक्टोबर, २०१८

प्रमाणपत्र

श्री./श्रीमती/डॉ./प्रा. अनुराधा रामकृष्ण मुळे महाविद्यालय
श्री. शिवाजी कला विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, चिखली, जि. बुलढाणा यांनी
"लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे समग्र साहित्य" या विषयावरील एकदिवसीय राष्ट्रीय
चर्चासत्रात बीजभाषक/सत्राध्यक्ष/साधनव्यवहारी/शोधनिबंध वाचक/प्रतिनिधी/संयोजन समिती
सदस्य म्हणून सहभाग घेतला तसेच उदकमधील पाणी स्वमस्या-वास्तवाची सत्यता या
शीर्षकाचा शोधनिबंध सादर केला. याबद्दल हे प्रमाणपत्र सन्मानपूर्वक प्रदान करण्यात येत आहे.

ज. र्च.
प्रा. अनंता कस्तुरे
समन्वयक व
मराठी विभाग प्रमुख

स. र्च.
प्रा. वागिनी सरंगर
सहसमन्वयक
राष्ट्रीय चर्चासत्र

स. र्च.
प्रा. माणिक वांगीकर
सहसमन्वयक
राष्ट्रीय चर्चासत्र

डॉ. अरुण गाडे
प्राचार्य, श्रीमती मीनलबेन महेता कॉलेज,
(आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स) पाचगणी

"लक्ष्मीकांत देशमुख
यांचे
समग्र साहित्य"

राष्ट्रीय चर्चासत्र

Impact Factor - 6.261

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S
RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL
February-2019 Special Issue - 110 (G)

Zoology

Guest Editor :**Dr. F. C. Raghuwanshi**
Principal,
Vidya Bharati Mahavidyalaya, Amarawati
& Dean, Faculty of Science & Technology,
Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati**Executive Editors of the Issue :****Dr. V. R. Wankhade,**
Head and Associate Professor, Vidyabharati Mahavidyalaya, Amravati
Dr. Y. D. Akhare, Assistant Professor, Vidyabharati Mahavidyalaya, Amravati
Dr. N. R. Thorat, Assistant Professor, Vidyabharati Mahavidyalaya, Amravati
Mr. Amjad Hussain, Research Scholar, Vidyabharati Mahavidyalaya, Amravati**Chief Editor : Dr. Dhanraj Dhangar (Yeola)****This Journal is indexed in :**

- University Grants Commission (UGC)
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

21	Water Analysis of Wadali Lake in Amravati, Maharashtra Rakshan Rahman1, Ankita Gaud1, & V.T Tantarpale	91
22	Effect of Allium Sativum on RNA,DNA And RNA: DNA Ratio of Freshwater Fish Ophiocephalus Striatus (Bloch, 1793) Rathod S. H., N.R. Thorat, & V. T. Tantarpale	96
23	Histophysiological Modifications of the Amniotic Epithelium At the end of Gestation – A Comparative Scanning Electron Microscopic Study of Microchiropteran bat Hipposideros Speoris and A Megachiropteran bat Rosttus Leschenaulti Dr. Mrs Jayashree	101
24	Biodiversity of Fish in Naldamayanti Dam, Amravati District M.R.Yeotkar	110
25	Biological Aspects of Mycophagous Thrips Elaphrothrips Procer (Schmutz) (Thysanoptera: Phlaeothripidae) S. M. Nagrale	114
26	Diversity of Plankton in River Painganga Maharashtra India Abhay K Patki	118
27	Impact of Environmental Pollution on Life and Its Remedies Dr. Manju H. Pardeshi1 & Dr. Rupali P. Tekade	121
28	Impact of Bat Guano on The Salinity of Lotic Ecosystem Purna Bharambe, C. M.; Swapana S. Patil and Shubhangi U. Patil	127
29	Impact of Bat Guano on The Ph And Salinity of Eutrophic Lentic Ecosystem Bharambe, C. M.; Sharda N. Chaudhari and Vivek K. Autkar	130
30	Impact of Bat Gauno on The Ph of Soil Ecosystem Bharambe C. M.; Dipali M. Borse and Deveshri S. Sonawane	135
31	The Scalar Wave Energy Healing and Regeneration [A Field-Matrix Chamber To Actualize full Spectrum Health and Consciousness] C. M. Bharambe, Dipak A. Zope and Manohar S. Narkhede	137
32	Checklist of Spiders from Bamboo Garden Amravati District, Maharashtra, India U.S Deshmukh and A.S Pansare	140
33	Orb Web Features of Giant Wood Spider Nephila Pilipes A. S. Sawarkar and S. B. Sawarkar	145
34	Nutritional Values of Fresh Water Prawns of Amravati Fish Market Padmini Doifode, Amjad Hussain and V.T. Tantarpale	150
35	Effect of Aloe Vera Leaf Extract on The Developmental Stages of Drosophila Melangogaster A. D. Patshe & Y. D. Akhare	154
36	Study of Effect of Leaves Extract of Alianthus Excelsa on Haematological Parameters of Rats Pratibha H. Rohankar & Dinesh K. Dabhadkar	159
37	Impact of Biopesticide – Azadirachta Indica on Testis of fresh Water Catfish Heteropneustes Fossilis” Vaishali S. Panchwate and Dr. V. T.Tantarpale	165
38	Mission To Boost Responses To Climate Change M. T. Nikam	169
39	Limnological Studies of Nalganga Reservoir, Nalgangapur, Dist. Buldhana, M. S. Chitra D. Morey & V. R. Wankhade	173
40	Host Parasite Interaction in Broilers Intestinal Tract-A Study from Amravati Slaughtered House R.B. Bahadure	179
41	Aquatic Hemipteran Diversity in Rishi Lake, Karanja-Lad, Washim District, Maharashtra R.A. Gulhane	185
42	Quality Orange (Citrus Reticulata) Fruit Production by Applying Organic Nutrients And Water Maintenance P. M. Makode	187
43	Various Biochemical Alterations Due To Chlorpyrifos Among Spray Farmers feroz Ahmad Dar Pratibha H. Rohankar	191

Mission To Boost Responses To Climate Change

M. T. Nikam

Deptt. of Zoology, Shri Shivaji Science and Arts
College, Chikhli. Distt. Buldana.
drmeenamikam@gmail.com.

Abstract

The average decade temperature of the globe has augmented more than 1 degree Fahrenheit since 1900 and the speed of warming has been almost three folds the century long average since 1970. More or less all specialists studying the climate record of the earth have the same opinion now that human actions, mainly the discharge of green house gases from smokestacks, vehicles and burning forests, are perhaps the leading power driving the fashion. Many climate scientists say 21st century might see temperatures rise of about 3 to 8 degrees, climate patterns piercingly shift, ice sheets contract and seas rise several feet. Human activities are responsible for global warming. Due to this global warming is now becoming global burning. The appropriate regulation of the use of physical surroundings with a minimum abuse is also the responsibility of every human being. All over the world the governments should have to use the alternative source of energy like biofuels. Along with the strict implementation of the National Action Plan there must be some other areas to work upon. Research on breeding agricultural crops tolerant to higher temperatures, quantitative assessment of crop response to enhanced levels of green house gases, UV-B radiation and rainfall; and knowledge of occurrence of weather extremes, its probabilities and their impact on plant growth is the need of today.

Introduction:

We have an infestation on planet Earth: Humans. There were only about 5 million of us around 10,000 years ago, but we grew to 1 billion by years 1800 and over 6 billion by year 2000, now the population is projected to be over 9 billion by 2050.

There is a strong evidence to suggest that change in global climate has been occurring during the past 100 years.

The average decade temperature of the globe has augmented more than 1 degree Fahrenheit since 1900 and the speed of warming has been almost three folds the century long average since 1970. More or less all specialists studying the climate record of the earth have the same opinion now that human actions, mainly the discharge of green house gases from smokestacks, vehicles and burning forests, are perhaps the leading power driving the fashion. The gases add to the planet's normal greenhouse effect, permitting sunlight in, but stopping some of the ensuing heat from radiating back to space. Based on the study on past climate shifts, notes of current situations, and computers simulations, many climate scientists say 21st century might see temperatures rise of about 3 to 8 degrees, climate patterns piercingly shift, ice sheets contract and seas rise several feet.

Global warming:

Fault lines in India's food security are deep enough already without the uncertain impact of climate change. With more than 60% of agriculture dependent on rain-fed crops, even modest alteration in the intensity, frequency and timing of rainfall should cause consternation.

Vidya Bharati Shaikshanik Mandal's

VIDYA BHARATI MAHAVIDYALAYA, AMRAVATI

Re-accredited with Grade 'A' by the NAAC (CGPA 3.26 - Second Cycle) College with Potential for Excellence

In Collaboration with

S.S.S.K.R. INNANI MAHAVIDYALAYA, KARANJA (LAD) DIST. WASHIM

Re-accredited by NAAC with Grade 'A' (CGPA 3.24 - Second Cycle) College with Potential for Excellence

UGC Sponsored National Conference on

Emerging Trends in Science

1st & 2nd February, 2019

CERTIFICATE

This is to certify that Prof./Dr./Mr./Ms. M. T. Nikam

of Shri. Shivaji Science and Arts College, Chikhli.

has actively participated in the Conference held on 1st & 2nd February, 2019 and has presented a research paper
oral / poster in the subject Zoology

entitled Mission to boost responses to climate change

during technical session of the conference.

Dr. R. V. Joat
Organizing
Secretary

Dr. P. R. Rajput
Principal & Co-Convenor
S.S.S.K.R.I. Mv., Karanja Lad

Dr. F. C. Raghuwanshi
Principal & Convenor
VBMV, Amravati

SCHOLARS IMPACT

Quarterly

An International Multidisciplinary Multilingual
Peer Reviewed Research Journal

ISSN 2394 - 7632
EISSN 2394 - 7640

Special Issue

Approved By UGC
Journal No- 41129

NAAC Sponsored
One Day National level Conference on

New Methodology of NAAC Assessment to Nurture Quality Enhancement in Higher Educational Institutions

In Collaboration with IQAC Cluster, India.

Saturday, 29th September, 2018

Volume-V, September 2018 (Special Issue)

-: Editor In Chief :-

Dr. M. Raghib Deshmukh

www.scholarsimpact.com

GIF 0.654

INFOBASE INDEX 2.4

Quality factor 0.90

: Organised by :
The B.G.E. Society's
Smt. L.R.T. College of Commerce
Akola- 444001 (M.S.)

Reaccredited by NAAC with 'A' grade &
recipient of CPE Status by UGC
(Affiliated to S.G.B. Amravati University, Amravati)

30.	Roll of Teacher In Quality Enhancement In Higher Education Kalpana Kulkarni, Wardha	147-152
31.	A Study On Pros And Cons On ICT Based Teaching And Learning System Hei's Dr. Anil M. Tirkar, Akola	153-157
32.	ICT Based Teaching Learning And Evaluation – Need of The Day Prof. Dr. Jyoti R. Maheshwari, Akola	158-161
33.	Management of Finance And Resource Mobilization In Higher Education Institutions Dr. N. M. Gutte, Akola. & Dr. J. M. Kale, Akola	162-165
34.	Role of New Accreditation Methodology In Bringing 'Total Quality Management' In Higher Educational Institutions Dr. Yogesh K. Agrawal, Akola	166-169
35.	Relevance of Information And Communication Technology In The Present Century Dr. S. M. Bhowate, Khadki, Akola	170-174
36.	Importance of ICT Based Teaching, Learning, Evaluation And Its Role In Enhancing The Quality of Education Prof. Anup G. Sharma, Akola	175-178
37.	Emerging Role of Stakeholders For Quality Enhancement In Higher Education Dr. H. B. Badwaik, Akola	179-183
38.	Role of ICT In Enhancing The Quality of Teaching And Learning English Literature Prof. Sanjay T. Vite, Akola	184-187
✓ 39.	Role of ICT In The Process of Teaching-Learning Dr. Vanita U. Pochhi, Chikhli, Dist. Buldana	188-190
40.	A Study of New Methodology of NAAC Assessment And Accreditation Dr. Mahesh C. Dabre, Akola	191-197
41.	An Importance of Resource Mobilization For College Library Development In Akola City Mr. Dhumale Chandrakant B., Akola	198-201
42.	ICT Based Teaching Learning And Evaluation-Need of The Day Prof. Avinash R. Pawar, Akot. Dist. Akola	202-209
43.	Financial Management And Resources Mobilization Prof. Pravin D. Bondre, Akot Dist: Akola	210-215
44.	Quality Enhancement Through New Methodology of NAAC Assessment: An Overview Dr. Wasudeo D. Golait, Mehkar Dist. Buldana	216-222

39

ROLE OF ICT IN THE PROCESS OF TEACHING- LEARNING

DR. VANITA U. POCHHI

Shri Shivaji Science And Arts College, Chikhli, Distt. Buldana

Abstract:

Higher education plays a vital role in nation building and it is one of the most powerful means to create knowledge based society. Information and communication technology (ICT) has become one of the basic building blocks of India's modern society. ICT is a remarkable catalyst for stimulating collaboration, creativity and innovation and brought dramatic changes in the world of work, providing opportunities that would have been impossible to imagine just few decades ago. ICT is now broadly used in education. Teacher, Student, administrator and every people related to education popularly use ICT. Teacher use ICT for making teaching learning process easy and interesting. ICT helps facility the transaction between producers and users by keeping the students updated and enhancing teacher's capacity. Now days ICT's are transforming schools and classrooms a new look by bringing in new curriculum based on real world. ICT also helps teacher's students and parents to come together. Teachers must know the use of ICT in their subject areas to help the learners for learning more effectively. So, the knowledge of ICT is very much essential for both prospective teachers as well as in service teachers also. This will help teachers to know integrated technology with classroom teaching. This paper deals with the role of ICT in the process of Teaching-Learning.

Introduction:

Today's age is 21st century and it is also the age of information and Technology (IT). Every aspects of life are related to science and technology. According to UNESCO (2002) ICT is a scientific technological and engineering discipline and management technique used in handling information, its application and association with social, economic and cultural matters. UGC has also initiated the process of computerization of University and college libraries providing internet connectivity and now through UGC-INFONET which is planning to provide those facilities E-access to Journals, Magazine new letter or type of electronic serial publication which is available over the internet and can be assessed using different technologies such as World Wide Web (www). Teachers are at the core of any living society. Technologies play an important role in training programme of teachers. The development of information society and the widespread diffusion of ICT have given rise to a demand for new digital skills and competences that are necessary for employment education and training and for self development. It is difficult to imagine a future learning environment without some sort of ICT, at the forefront or in the background. In 21st century ICT will have to be fully utilized to strengthen access to education, particularly in remote areas as well as to support teaching and learning for strengthening education management system. In other words it will help us to shape the contours of a desirable future.

PP NIS

NAAC SPONSORED
ONE DAY NATIONAL CONFERENCE ON
NEW METHODOLOGY OF NAAC ASSESSMENT TO NURTURE
QUALITY ENHANCEMENT IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

NAAC
NATIONAL ASSESSMENT AND
ACCREDITATION COUNCIL

Organised by

The B.G.E. Society's

SMT. L.R.T. COLLEGE OF COMMERCE, AKOLA

(Affiliated to Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati)

(Reaccredited by NAAC with 'A' Grade and recipient of CPE Status by UGC)
IN COLLABORATION WITH IQAC CLUSTER, INDIA

29th September, 2018

Certificate

This is to certify that, Dr./ Mr. / Mrs. Vanita U. Pochhi
of Shri. Shivaji Science and Arts college, Chikhli has attended the
NAAC SPONSORED ONE DAY NATIONAL CONFERENCE ON "NEW METHODOLOGY OF NAAC
ASSESSMENT TO NURTURE QUALITY ENHANCEMENT IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS" held on
Saturday, 29th September, 2018. He/She Presented the paper entitled/ Chaired the technical Session/
Delivered Keynote Address on Role of ICT in the Process of
Teaching - Learning.

Dr. Y.K. Agrawal
Convenor

Dr. S.G. Chapke
Principal

National conf

old approval

Impact Factor – 6.261 ▪ Special Issue - 155 ▪ Mar. 2019 ▪ ISSN – 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

UGC Approved Journal

Multidisciplinary International E-research Journal

CONTEMPORARY ISSUES IN INDIA (SOCIAL SCIENCE)

... Organized by ...

Sillod Shikshan Sanstha Aurangabad's

Siddharth Arts, Commerce & Science College,

Jafrabad, Dist. Jalna - 431206 (M.S.) India.

... Guest Editor ...

Principal Dr. Ashok A. Kakade

... Chief Editor ...

Dr. Dhanraj T. Dhangar

... Executive Editors ...

Prof. Sanjay T. Salve

... Co-Editors ...

Dr. S. L. Medhe | Dr. V. N. Patil

Dr. K. S. Patil | Prof. U. M. Wazarkar

Printed by : PRASHANT PUBLICATIONS, JALGAON

: CONTENTS :**English**

1.	The study of Yoga and Mental Health Improvement	1
	- Mr. P. D. Sable	
2.	International Terrorism In Perspective Human Rights	3
	- Dr. Nital S. Nandedkar	
3.	Current Scenario of Women entrepreneurship in MSMEs	5
	- Mr. Ashish Bhasme	
4.	E-CONSORTIA-Special Reference for "N-LIST"	7
	- Dilip Bhagawan Doifode	
5.	Human Rights and Political Participation of Women in Rural India.....	9
	- Dr. Vilas Bharat Bansode	
6.	A Review of SHGs-Bank Linkage Programme in Maharashtra	11
	- Dr. S. L. Medhe	
7.	Drought And Water Problem In India.....	14
	- Dr. Pandurang N. Dapke	
8.	Environmental Impacts of Globalization and a Solution.....	16
	- Mr. Balaji Bhimrao Waghmare, Mr. Raju B. Zore	
9.	E-Resources : A new Trend in Library	22
	- Dr. Vaishali M. Choudhari	
10.	Farmers Suicide And Measures For Controlling.....	25
	- Dr. Madhu Prabhakar Khobragade	
11.	Indian Foreign Policy In A Transformed World.....	27
	- Prof. Neha Dalvi	
12.	Information Literacy In Academic Libraries	29
	- Gadekar P. C.	
13.	Impact of Unemployment on Indian economy.....	31
	- Dr. Sonal A. Ubale	
14.	Terrorism and its impact on Human rights in India	33
	- Dinesh B. Kolte	
15.	"An Overview of Women Empowerment in Self Help Group"	36
	- Dinesh B. Kolte	
16.	"Phenomenal of Self Help Groups: Special Reference to Maharashtra state".....	39
	- Sangharsha Baliram Sawale, Vishwanath Kashinath Shelke	
17.	Strengthening the Women through the Higher Education	42
	- Mr. Sunil Dabhade	
18.	Subaltern History : Theory And Practice.....	45
	- Dr Anand M. Wagh, Kalpana M. Ingale	
19.	Suicides Farmers in India	48
	- Dilip Pandurang Mahajan, Dr. Sunita M. Kalakhe	
20.	Impact of Globalization on Indian Artisans.....	51
	- Dr. B. S. Patil	

Suicides Farmers in India

- Dilip Pandurang Mahajan

Associate. Professor & Head, Dept. of Economics,
S. P. M. Tatyasaheb Mahajan Arts and Commerce College,
Chikhli - 443201, Dist. Buldana (M.S.)

- Dr. Sunita M. Kalakhe

Assistant Professor and Head Department of Economics,
Shri Shivaji Science and Arts College,
Chikhli Dist. Buldana - 443201 (M.S.)

Introduction :

It is absolutely right to call India as an agricultural land due to the percentage of population depending on this sector. The people directly or indirectly have consult with this sector. In the last few decades the tremendous changes have been taken place and these changes are underpinning the development of industrial sector in term of supplying the raw-materials. The per -capita average of the land is 0.19% in India.

India is a Agriculture bases economy where the price of land never gets reduced to zero. Farmer is the backbone of this economy, but that has got bent and deformed due to pressure/burden of excessive loan. In 2004-05 the proportion of agricultural Products in export was 10.2%, whereas it was 22% in Gross National Income. But the sad story of the farmer is that he borrows and dies in loans. The representatives of common people coming from farmer families are shamefully keeping mum on this sad situation. So this paper is an attempt to focus this issue of national importance as even the share of agriculture in GNP has reduced by 6% in six years and has come from 16% only. Agriculture Provides the principal means of livelihood for over 65% of India's population. Despite a steady decline in its share to the gross Domestic product (GDP) agriculture remains the largest economic sector in the country. In 1947 the share of Agriculture in total GDP was 50% gradually it declined & has now come down to about 16% still however 65% population depended on agriculture for survival. In 2010-11 i.e. prior to introduction of financial sector reforms, growth rate in Agriculture in India was 15.4% which has come down to 1.5% (2010-11). Due to rapid growth of rural population & division of families the farmland has undergone rapid fragmentation. Presently 80% of the farmland holding are with the small & marginal farmers owning land up to 5 acres. For these categories of farmers cost of production by way of farm inputs has increase manifold over the year while the productivity of the loan remained at the same level & sale price of farm produce has not commensurately increased. These factors have driven farmers to the debt trap & have caused distress leading to suicides.

Objectives of Study :

- 1) To study the causes of the farmers suicides.
- 2) To study the effects of farmers' suicides.

- 3) To study the remedies to reduce farmers suicide rates.

Research Methodology :

In the present research paper, the researcher is entirely exhausting the secondary sources including various books of economics, references books, newspapers, various reports, monthly, weekly and annual magazines etc. are used as its resources, and the data of agriculture is taken various sources like monthly and news papers.

Data of farmers' suicide (in India) :			
States	Years (2010)	Years (2013)	
M.S.	15964	16622	
T.N.	---	16622	
A.P.	2525	14607	
W.B.	993	13055	
Karnatak	2585	11266	
M.P.	1237	--	
Chhattisgad	1126	--	
Kerala	895	--	
Data of farmers suicide in Maharashtra :			
Year	M.S.	Vidharbha	West Vidharbha
2010	3141	---	1177
2013	3146	---	805
2014	4004	1128	963
2015	4291	1570	828
2016	2307	1477	---
2017 (July)	--	635	507

Reasons of farmers suicides :

1. Loans from private money lenders :

This loan on higher rates from local private

Sillod Shikshan Sanstha Aurangabad's

SIDDHARTH ARTS, COMMERCE & SCIENCE COLLEGE, JAFRABAD
Dist. Jalna (M.S.) ISO 9001:2008

Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad Sponsored

One Day
National Conference on
CONTEMPORARY ISSUES IN INDIA
(Social Science)
Tuesday 5th March, 2019

CERTIFICATE

This is to certify that Prof./Dr./Mr./Mrs. Dr. Sumita M. Kalakhe
from Shri Shivaji college, Chikhali Dist. Buldana.

has participated in the National Conference on **Contemporary Issues in India** Organised by Siddharth Arts, Commerce & Science College, Jafrabad Dist. Jalna on 5th march 2019. He/She has presented a research paper Titled Suicide farmers in India.

He/She has also Chaired a Session / Chief Guest / delivered lecture on _____

_____ as a resource person on 5th march 2019. His/her participation is appreciated.

Prof. Sanjay T. Salve
Organizing Secretary

Dr. Kakade A.A.
Principal
Siddharth Arts, Commerce &
Science College, Jafrabad

Impact Factor - 6.261

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

April -2019 Special Issue - 182 (A)

Contemporary Innovation in Language & Literature

Guest Editor:

Dr. Nilesh N. Gawande

Principal,

Late B. S. Arts, Prof. N. G. Science &

A. G. Commerce College, Sakharherda

Tq. Sindkhed Raja, Dist. Buldhana

Executive Editor:

Mr. Prakash S. Kolhe

Librarian,

Late B. S. Arts, Prof. N. G. Science &

A. G. Commerce College, Sakharherda

Tq. Sindkhed Raja, Dist. Buldhana

Chief Editor:

Dr. Dhanraj Dhangar (Yeola)

Local Organising Committee

Dr. R. P. Zanke

Dr. M. N. Gawande

Prof. S. V. Jaunjal

Dr. S. R. Dutonde

Prof. P. S. Kolhe

Prof. S. R. Gawai

Dr. P. R. Gaikwad

Prof. G. D. Kakade

Prof. P. P. Thakare

Prof. S. S. Gawai

Dr. R. P. Kitke

Prof. A. G. Barde

Dr. P. R. Mahalle

Prof. A. S. Ghayal

Dr. C. S. Khodre

Dr. R. V. Chaurpagar

Dr. N. P. Tale

Prof. P. S. Shimbre

Prof. S. R. Nagmote

Dr. V. R. Panse

Prof. A. G. Kulkarni

Prof. R. V. Popalghat

SWATIDHAN INTERNATIONAL PUBLICATIONS

For Details Visit To : www.researchjourney.net

© All rights reserved with the authors & publisher

Price : Rs. 800/-

Published by -

© Mrs. Swati Dhanraj Sonawane, Director, Swatidhan International Publication, Yeola, Nashik

Email : swatidhanrajs@gmail.com Website : www.researchjourney.net Mobile : 9665398258

INDEX

No.	Title of the Paper	Author's Name	Page No.
1	Maratha Mural or Wall Painting in Maharashtra	Dr. Ashwinkumar Rathod	07
2	A Comparative Study of Awareness of the Female and Male Students Studying at Under Graduate Level Regarding the Environmental Crisis	Dr. Balaji Lahorkar	10
3	Human Values in Pali & Buddhism	Dr. Rajesh V. Chaurpagar	15
4	Cultural Diplomacy and Regional Studies	Pravin R. Alshi	18
5	Barrier's of Healthy Nutritional Lifestyle	Prof. Vaishali R. More	25
6	Buddhist Approach to Solve Global Ecological Crisis	Sandeep Mahadeorao Hadole	28
7	Condition of English in Rural Colleges : Practical Steps to Improve Conditions	Dr. Abhay M. Patil	31
8	A Perspective on Indian Diaspora and Bharati Mukherjee	Dr. B. W. Somtkar	34
9	Personality Correlates of Career Maturity	Dr. Nilesh Kumbhakarn	37
10	The Skills of Teaching English Language are Urgent for the Emerging Educators in India	Dr. Nitin R. Jadhao	38
11	Suicides of Farmers : Death Call Developing India	Dr. S. M. Kalakhe	41
12	Buddhist Pilgrimage: A Path towards Spirituality	Mr. Rahul Rao	46
13	Motivation and Second Language Acquisition	Mr. Pundlik Nalinde	49
14	Difficulties Faced while Learning English as A Second language	Prashant N. Kamble	52
15	The Study of Feminism in the Selected Novels of Shobha De	Mr. Pravin Sopan Shimbire	57
16	Religious Influence on the Indian Literature	Prof. Shashikant B. Sirsat	58
17	Romanticism Reflected in George Bernard Shaw's plays with Special Reference to the Pygmalion and Candida.	Satish Meratkar	63
18	Relevance of Foreign Policy Stated by Kauṭilya with Special Reference to Role of Envoy (Dūta)	Satish Kulkarni	68
19	The Yogic Experience of KāvyaKaṇṭha Gaṇapati muni	Prof. Roshan Bhagat	73
20	Status of Women through Taddhita Affixes in Aṣṭādhyāyī	Sharduli Joshi	76
21	हिंदी कथा साहित्य में स्त्री विमर्श	डॉ. गजानन वानखेडे	81
22	अमृतलाल नागर के उपन्यास : सामाजिक चेतना कि अभिव्यक्ती	डॉ. प्रवीण देशमुख	83
23	नागार्जुन की काव्यगत विशेषताएँ	डॉ. शेखर खडसे	88
24	साहित्य की सामाजिक सार्थकता	प्रा. आर. न्ही. पोपळघट	90
25	मानवता के संदेश बाहक तथागत बुद्ध	डॉ. राजेश चौरपगार	93
26	भारतीय साहित्य में ऐतिहासिक उपन्यासकारों में द्विवेदीजी का स्थान	प्रा. भरत जवजाले	96
27	ताराबाई शिंदे के स्त्री -पुरुष तुलना ग्रंथ का अध्ययन	प्रा. दीपक लहासे	98
28	मानवाचे मार्गदर्शक भगवान बुद्ध	अनिल खंडारे	101
29	आण्णाभाऊ साठे यांच्या कादंबरीतील स्त्री	दीपक म्हस्के	103

Suicides of Farmers : Death Call Developing India

Dr. S.M.Kalakhe,
Shri Shivaji Science and Arts College,
Chikhli-443201 Dist.Buldana.M.S.
Email :dr.sunitakalakhe@gmail.com

Abstract:

In this paper author present study the causes of the farmers suicides in Vidharbha and Maharashtra and also focus on India. Farmer suicides in India refers to the national catastrophe of farmers being forced to commit suicide since the 1990s, often by drinking pesticides, due to their inability to repay loans mostly taken from banks and NBFCs to purchase expensive seeds and fertilizers, often marketed by foreign MNCs.As of 2018, and suggested the remedies to reduce farmers suicide rates.

KeyWords: Agriculture, Farmer Suicides, Indian development, Rural India.

Introduction:

"Jay Jawan Jay Kishan" this slogan of a visionary prime minister had lost its potential over the time. After the independence, according to Gandhiji's vision of Gram-Swaraj, villages and specially farmers were to be the main focus of any development plan of India. As years passed, by agriculture as an industry lost its importance for policy makers of India. This over the time caused severe distress among the farmers leading to recent dramatic rise in the number of suicides among farmer community. Every day in national newspaper invariably there is news related to farmers' suicides.¹ Farmer suicides is death call for developing India.

India consisting of 16% of world's population sustains only on 2.4% of land resource. Agriculture sector is the only livelihood to the two-third of its population which gives employment to the 57% of work force and is a raw material source to large number of industries. Despite of portrayal of farming as a healthy and happy way of life, agriculture sector experiences one of the highest number of suicides than any other industry. Farmers' suicide is not only reported in Vidarbha region of Maharashtra, but also from Punjab, Uttar Pradesh, Kerala, and Karnataka. Many enquiry commissions were formed and recommendations were implemented especially in Punjab.² The problem of suicide is not only reported in India, but also reported in different parts of the world like England and Wales.^{1,3}

Objectives of Study:-

- 1) To study the causes of the farmers suicides.
- 2) To study the effects of farmers' suicides.
- 3) To study the remedies to reduce farmers suicide rates.

Research Methodology:

In the present research paper, the researcher is entirely exhausting the secondary. sources including various books of economics, references books, newspapers, various reports, monthly, weekly and annual magazines etc. are used as its resources, and the data of agriculture is taken various sources like monthly and newspapers.

Reasons of farmers suicides:

1. Loans from private money lenders

NATIONAL CONFERENCE

on

*Contemporary Innovations in Library & Information Science,
Social Science and Technology for Virtual World (NCCLIST - 2019)*
24 April 2019

- Organised by -

Late Bhaskarrao Shingane Arts, Prof. Narayanrao Gawande Science &
Ashalata Gawande Commerce College, Sakharkherda, Dist - Buldana.

NAAC accredited by B Grade with C.G.P.A.2.43

CERTIFICATE OF APPRECIATION

This is to certify that Prof./Dr./Mr./Mrs./Ms. S. M. Kalakhe
..... of Shri Shivaji College, Chikhali has
actively participated in the "*National Conference on Contemporary
Innovations in Library & Information Science, Social Science and
Technology for Virtual World*" (NCCLIST - 2019) held at Late Bhaskarrao Shingane
Arts, Prof. Narayanrao Gawande Science and Ashalata Gawande Commerce College,
Sakharkherda, Dist-Buldana, (M.S.) on 24th April 2019. He / She has chaired / Co-chaired a
session / Presented Keynote Talk / an Invited Talk / Technical Talk / Oral / Poster entitled
"Suicides of Farmers : Death Call Developing India" in the conference.

Mr. P. S. Kolhe
Convener

Dr. V. R. Panse
Organising Secretary

Dr. N. N. Gawande
Principal

National

Old approved

Impact Factor - 6.261

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S
RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL
February-2019 Special Issue - 110 (E)

BOTONY

Guest Editor:

Dr. F. C. Raghuwanshi
Principal,
Vidya Bhrati Mahavidyalaya, Amaravati

Executive Editor of the issue:

Dr. P. G. Bansod
Dr. M. U. Ghurde
Dr. P. V. Pulate
Ms. Lubna Khalid

Chief Editor:

Dr. Dhanraj Dhangar (Yeola)

This Journal is indexed in :

- University Grants Commission (UGC)
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

INDEX

No.	Title of the Paper	Author's Name	Page No.
1	Effect of Sodium Azide and Ethyl Methane Sulphonate on Seed Germination, Seedling Height and Pollen Fertility in <i>Linum Usitatissimum</i> Var. Pkv NI 260 Aniruddha S. Deshpande & S. N. Malode		07
2	Regeneration Through Axillary Node and Internode in <i>Enicostema Littorale</i> Blume Dr.Nutanvarsha Deshmukh & Dr. Narayan Pandhure		17
3	Preliminary Phytochemical Screening and Antibacterial activity of <i>Peucedanum Nagpurnse</i> Prain. Deshmukh O.S. & Pochhi V.U. & Kadu S.R. & Patil U.S.		21
4	Pharmacognostic and Phytochemical Investigations on <i>Cleistanthus Collinus</i> (Roxb.) Benth. Ex Hook. F. Kakpure M. R & Khadse P. M		27
5	Bio-Coal Made from Agricultural Residue, Available in Vidarbha Region of Maharashtra State, India, A Low Carbon Energy Source: A Review S. P. Kalbende, & R. B. Pedhekar		33
6	Aeromycological Investigation Study of Indoor Atmosphere in Government Hospital Sindewahi and Government Hospital, Nagbhid S.G.Kukreja & S. M.Waghare & Y.B.Gedam		39
7	Micromorphology of <i>Elytraria Acaulis</i> (L. F) Lindau: A Medicinal Herb Smita Lande		44
8	Assessment of Antioxidative Properties from <i>Cassavalia Gladiata</i> (Jacq). DC. By DPPH Assay Tayade S. N, More K.C and Manik S.R.		50
9	A Study of Pollution Ecology Jayshree. P. Morey		53
10	Morphotaxonomic Studies of Diversity of Genus <i>Eragrostis</i> of Family Poaceae of Amravati District, Maharashtra Priyanka A. Masatkar & Ashok N. Deore		56
11	Grasses Biodiversity of Nagpur Division of Vidarbha Maharashtra Ashok N. Deore & Swati Tathod		61
12	Morphotaxonomic Studies of Diversity of Genus <i>Digitaria</i> of Family Poaceae of Amravati District, Maharashtra Priyanka A. Masatkar		72
13	Morphotaxonomic Studies of Diversity of Genus <i>Dichanthium</i> of Family Poaceae of Amravati District, Maharashtra Ashok N. Deore		77
14	Study of Medicinal Plants in Ashti Tahsil, Dist. Wardha (M.S.) H. M. Deshmukh & A.N. Deore		82
15	Morphotaxonomic Studies of Diversity of Genus <i>Dichanthium</i> of Family Poaceae of Nagpur Division, Maharashtra Swati S. Tathod & Ashok N. Deore		88
16	Fungal Biodiversity on Rice (<i>Oryza Sativa</i> Linn.) Leaf Surface in East Vidarbha Suryawanshi, B.G. & Rane, V.I.		93
17	Fungal Biodiversity of Moniliaceae in Rice Field Soil Ecosystem Of Gondia District Rane, V.I. and Suryawanshi, B.G.		100
18	Pollen Histochemical Analysis of <i>Gossypium</i> Sp. Sangole A.A.		107
19	Quantitative Estimation of Important Aromatic Phyto-Constituents of <i>pogostemon Benghalensis</i> (Burm.F.) Kuntze Sardar P.R. & Manik S. R.		109
20	Effect of Vermiwash on Seed Germination and Seedling Vigour in <i>Phyllanthus Fraternus</i> G.L. Webster Sheikh Shagufta Amir & Dakhane Vimal P		117
21	Water Quality Assessment of Chorkund Lake A Case Study Dr. Vijay J. Watile		122

Preliminary Phytochemical Screening and Antibacterial activity of Peucedanum Nagpurnse Prain.

Deshmukh O.S.¹, Pochhi V.U.², Kadu S.R.³ & Patil U.S.⁴

Mahatma Fule Arts, Commerce and Sitaramji Choudhari Science Mahavidyalaya, Warud Dist.
Amravati, 444906(MS) India.¹

Shri. Shivaji Science College, Chikhali(MS) India.²

Bharatiya MAhavidyalaya, Amravati (MS) India.^{3&4}

Corresponding Author: Email:-os_deshmukh@rediffmail.com

Abstract:

The screening and study of selected Indian medicinal plant *Peucedanum nagpurnse Prain.*, were selected for phytochemical screening and antibacterial studies. The solvents used for the extraction of plant roots were ethanol, benzene, chloroform, acetone, petroleum ether and distilled water. The Gram-Positive and Gram-negative bacteria *Yeast candida*, *Aspergillus niger*, *Staphylococcus aureus*, *Escherichia coli*, *Salmonella typhi*, *Bacillus subtilis*, *Pseudomonas fluorescens*, *Klebsiella pneumonia* and *Streptococcus pyogenes* were tested. The results obtained in the present study suggest that preliminary phytochemical analysis detected the presence of Alkaloids, Flavonoids, Terpenoids, Steroids, Coumarins, Carbohydrates and Tanins. The *Peucedanum nagpurnse Prain.* could be used in treating diseases caused by the test organisms.

Keywords: Phytochemicals, *Peucedanum nagpurnse Prain.*, Antibacterial activity and Pathogens.

Introduction:

Medicinal plants have a long-standing history in many indigenous communities and continue to provide useful tools for treating various diseases. A large number of the country's rural population depends on medicinal plants for treating various illnesses. These plants played a significant role in various ancient traditional systems of medication in India. Phytochemical, Antibacterial Screening and Spectroscopic Analysis of the Crude Samples of Stem Bark Extract of *Lonchocarpus cyanescens*¹. Preliminary phytochemical and Fourier Transform Infrared Spectral analysis and Antimicrobial Studies of solvent extracts of *Urginea indica* (Roxb.) Kunth (Liliaceae) and *Cyclopeltata* Arn. ex Wight (Menispermaceae), results were clearly revealed that the plant contained different bioactive compounds such as Alkaloids, Anthoquinones, Coumarins, Steroids and Flavonoids compounds were rich in the extracts of *Urginea indica* (Liliaceae) and *Cyclopeltata* (Menispermaceae) are connected with defence mechanism against many microorganisms². Plants are a source of large amount of drugs comprising to different groups such as antispasmodics, emetics, anti-cancer, antimicrobials etc³. Preliminary Phytochemical Screening and Evaluation of Anti-Inflammatory Activity of Methanolic Extract of *Barleria cristata* Linn. Roots in Experimental Animals⁴.

Antimicrobial activity and phytochemical analysis of selected Indian folk medicinal plants. Kirby-Bauer method was followed for disc diffusion assay⁵. Preliminary studies on phytochemicals and antimicrobial activity of solvent Extracts of *Eichhornia crassipes* (Mart.) Solms. They had study the fresh plant contain alkaloids, flavonoids,

Vidya Bharati Shaikshanik Mandal's

VIDYA BHARATI MAHAVIDYALAYA, AMRAVATI

Re-accredited with Grade 'A' by the NAAC (CGPA 3.26 - Second Cycle) College with Potential for Excellence

In Collaboration with

S.S.S.K.R. INNANI MAHAVIDYALAYA, KARANJA (LAD) DIST. WASHIM

Re-accredited by NAAC with Grade 'A' (CGPA 3.24 - Second Cycle) College with Potential for Excellence

UGC Sponsored National Conference on

Emerging Trends in Science

1st & 2nd February, 2019

CERTIFICATE

This is to certify that Prof./Dr./Mr./Ms. V. U. Pochhi

of Shri. Shivaji Science College, Chikhali

has actively participated in the Conference held on 1st & 2nd February, 2019 and has presented a research paper

oral / poster in the subject Botany

entitled Preliminary Phytochemical Screening And Antibacterial Activity Of Peucedanum Nagpurnse Prain.

during technical session of the conference.

Dr. R. V. Joat
Organizing
Secretary

Dr. P. R. Rajput
Principal & Co-Convenor
S.S.S.K.R.I. Mv., Karanja Lad

Dr. F. C. Raghuwanshi
Principal & Convenor
VBMV, Amravati

'RESEARCH JOURNEY' International E- Research Journal
 Impact Factor - (SJIF) - 6.261, (CIF) - 3.452(2015), (GIF)-0.676 (2013)
 Special Issue 110 (I)- Physics
 UGC Approved Journal

ISSN :
 2348-7143
 February-2019

Impact Factor - 6.261

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

February -2019 Special Issue - 110 (I)

- Physics

Guest Editor :

Dr. F. C. Raghuwanshi
 Principal,
 Vidya Bharati Mahavidyalaya, Amravati
 & Dean, Faculty of Science & Technology,
 Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati

Executive Editors of the Issue :

Dr T S Wasnik, Head & Associate Professor, Vidya Bharati Mahavidyalaya, Amravati
 Dr R V Waghmare, Associate Professor, Vidya Bharati Mahavidyalaya, Amravati
 Dr R V Joat, Associate Professor, Vidya Bharati Mahavidyalaya, Amravati
 Dr G T Lamdhade, Associate Professor, Vidya Bharati Mahavidyalaya, Amravati
 Dr K B Raulkar, Assistant Professor, Vidya Bharati Mahavidyalaya, Amravati
 Dr A S Wadatkar, Assistant Professor, Vidya Bharati Mahavidyalaya, Amravati

Chief Editor :

Dr. Dhanraj Dhangar (Yeola)

SWATIDHAN INTERNATIONAL PUBLICATIONS

For Details Visit To : www.researchjourney.net

© All rights reserved with the authors & publisher

Price : Rs. 800/-

1

Website - www.researchjourney.netEmail - researchjourney2014@gmail.com

'RESEARCH JOURNEY' International E- Research Journal
 Impact Factor - (SJIF) - 6.261, (CIF) - 3.452(2015), (GIF)-0.676 (2013)
 Special Issue 110 (I)- Physics
 UGC Approved Journal

ISSN :
 2348-7143
 February-2019

Editorial Board

Chief Editor -
 Dr. Dhanraj T. Dhangar,
 Sant Gadge Baba Amravati University

Executive Editors :
 Prof. Tejesh Beldar, Nashikroad (English)
 Dr. Chaitanya Beldar, Nashikroad (English)

Published by –

© Mrs. Swati Dhanraj Sonawane, Director, Swatidhan International Publication, Yeola, Nashik
Email : swatidhanrals@gmail.com Website : www.researchjourney.net Mobile : 9665398258

2

Website – www.researchjourney.net Email - researchjourney2014@gmail.com

'RESEARCH JOURNEY' International E- Research Journal
Impact Factor - (SJIF) – 6.261, (CIF) – 3.452(2015), (GIF)-0.676 (2013)
Special Issue 110 (I)- Physics
UGC Approved Journal

ISSN :
2348-7143
February-2019

INDEX

No.	Title of the Paper	Author's Name	Page No.
1	Study on $\text{SnO}_2\text{-Fe}_2\text{O}_3$ Composites As A CO_2 Gas Sensor	S.B. Unhale	06
2	Combustion Synthesis Of A Borate Host Green Phosphor $\text{LiCaB}_3\text{:Tb}^{3+}$	R. P.Sonekar, S. P. Hargunani, S. D. Kapse, & R. M. Chavan	11
3	Design and Ec-Fdd Simulation of A Microstrip Patch Antenna for 1950 Mhz	S. M. Palhade	15
4	Structural and Optical Properties of Antimony Trioxide Nanoparticles Prepared By Chemical Precipitation Method	M. R. Belkhetkar1, R. V. Salodkar, C. C. Chaudhari, S. B. Sawarkar, & A. U. Ubale	21
5	Synthesis and Humidity Sensing Investigations of Nanostructured ZnO Doped SnO_2 Thick Films	R. M. Agrawal, & G. T. Lamdhade	25
6	One Step Galvanostatical Synthesis and Characterization of Acid Doped Pani Thin Films Prashant P. Gedam, , Gajanan A. Bodkhe , Nikesh N. Ingle , Pasha W. Sayyad and Mahendra D. Shirsat		31
7	Frequency Dependent Dielectric Studies on Ferroelectric Al-Doped KbO_3 Single Crystal	Sanjaykumar H. Shamkuwar	35
8	Fabrication and Nonlinear Characterization of Pure and Nd Doped Calcium Lanthanum Borate (CLB) Glasses	G. B. Hardea,b, A. V. Kohalea & G. G. Muleyb,	40
9	The Journey of Laser in Dermatology	S.S.Arsad	46
10	Optical Limiting Properties of Sr and Cu Doped ZnO-PVA Nanocomposites Colloidal Suspension	Y. Tamgadge,G. G. Muley, S. Arsad, N. Thakare, & R. Ganorkar	50
11	Electrical Properties of Spray Deposited Zinc Selenide Thin Films	Syed Ghaouse Ibrahim, & Ashish V.Kadu	54
12	Evaluating The Parameters Like Radial Profile As Well As Emission of A Laser Beam on Different Electron Temperature	Dr. A. P. Pachkawade	58
13	Electrical Properties of Chemically Spray Deposited TiO_2 Thin Films Mirza I. Baig*, Syed Ghaouse Ibrahim,	S.K.Kadam	63
14	Variation of Electrolytic Current When Applied Voltage During Glow Discharge	A.P.Pachkawade, & K.P.Kadam	67
15	Effect of Uv Radiation on The Dielectric Properties of Salicylic Acid Doped Polymer Thin Film of Puma	Vidhale S.G., Belsare N. G., Wadatkar A. S., & Wasnik T. S.	72
16	Study of Ac Conductivity of Nano Pani- SnO_2 Composites	D.R. Bijwe, S.S. Yawale and S.P. Yawale	80
17	Luminescent Properties of Chemically Synthesized Bismuth Oxide	S.P. Patil and S.A. Waghuley	86
18	Structural Studies of Calcium Doped Lead Titanate	Bajpeyee A. U.	88
19	Upcoming Phototherapy Devices And Trends in The Treatment of Vitiligo	A.B.Lad, & U.R.Kathale	91
20	Effect of Mixed Former on Physical Properties of Lithium Alumino Borate Glasses	D. T. Dongare, & A. B. Lad	94
21	Surface Activated Cr_2O_3 Based Thick Film for Ammonia Gas Sensing	P.M. Chandak , F.C. Raghuwanshi , S. V. Agarkar , & V.D. Kapse	98

3

Website – www.researchjourney.net Email - researchjourney2014@gmail.com

'RESEARCH JOURNEY' International E- Research Journal
Impact Factor - (SJIF) – 6.261, (CIF) – 3.452(2015), (GIF)-0.676 (2013)
Special Issue 110 (I)- Physics
UGC Approved Journal

ISSN :
2348-7143
February-2019

Optical Limiting Properties of Sr and Cu Doped ZnO-PVA Nanocomposites Colloidal Suspension

Y. S. Tamgadge^{1,*}, G. G. Muley², S. S. Arsal¹, N. B. Thakare³, R. P. Ganorkar⁴

¹Department of Physics, Mahatma Fule Arts, Commerce & Sitaramji Chaudhari Science Mahavidyalaya, Warud, Dist. Amravati (MS), India-444906

²Department of Physics, Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati (MS), India-444602

³Department of Physics, Shri. Shivaji College, Chikhali, Dist. Buldana (MS), India-443201

⁴Department of Chemistry, Mahatma Fule Arts, Commerce & Sitaramji Chaudhari Science Mahavidyalaya, Warud, Dist. Amravati (MS), India-444906

*Corresponding author email: ystamgadge@gmail.com

Abstract:

The present paper investigates effects of strontium and copper doping on the optical limiting properties of ZnO-polyvinyl alcohol (PVA) nano-composite colloidal suspension. Strontium and copper doped ZnO nanoparticles capped with L-arginine were synthesized by low cost soft chemical route. These nanoparticles have been characterized by X-ray powder diffraction (XRD), scanning electron microscopy (SEM), energy dispersive x-ray spectroscopy (EDX), ultraviolet-visible (UV-vis) spectroscopy and Fourier transform infrared (FT-IR) spectroscopy. Optical limiting studies of undoped, Sr and Cu doped ZnO-PVA nanocomposite colloidal suspension under cw diode laser at 808 nm are presented in this paper.

Keywords: ZnO nanoparticles, optical limiting, nonlinear optical properties, etc.

Introduction:

Optoelectronic devices having excellent nonlinear optical properties have achieved technological importance on account of day to day inventions in nanotechnology. Nanostructured materials offer great advantages over bulk materials owing to enhanced properties due to high surface to volume ratio and quantum size effects. Semiconducting nanomaterials are known to have peculiar shape and size dependent physical, chemical, electrical and optical properties which can be engineered as per application requirements [1]. These nanomaterials are widely used in optoelectronics, electronics, medicine, photonics etc. [2-4]. Third order nonlinearity in semiconducting materials is gaining extreme importance because of its potential applications in optical switching, optical limiters, optoelectronic devices, optical signal processing, optical waveguides, ultrafast optical communication systems, optical storage systems, ultrafast nonlinear optical (NLO) devices, etc. [5]. Among all other semiconducting nanostructured materials, ZnO is very active candidate for above fields. The effect of doping on properties of ZnO nanostructures are being studied widely for many practical applications like spintronics devices, light emitting diodes and diode lasers [6-9]. Nanocomposite materials consisting of two or more phases are known to show enhanced third order NLO susceptibility due to dielectric effect, quantum confinement and surface states effect. Such nanocomposite materials with enhanced nonlinearity can be studied for making optical limiters, optical modulators, second and third order harmonic generators, etc. [10, 11]. Composite materials containing ZnO and polyvinyl alcohol (PVA) exhibit the merits of blending, processability, flexibility and easy thin film forming properties. Such material designs are assumed to show excellent NLO properties especially related to optical limiting. The detailed investigations on the synthesis, linear and nonlinear optical properties of Sr and Cu doped ZnO-PVA nanocomposite thin films have

Impact Factor – 6.261

ISSN – 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

Multidisciplinary International E-research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

November -2018

SPECIAL ISSUE-LXXIII,(B)

Samiksha

Executive Editor:
Prof. Virag Gawande
Director,
Aadhar Social
Research & Development
Training Institute Amravati

Guest Editor
Dr.Sanjay j. Kothari
Dr. Dinesh W. Nichit

Chief Editor
Mr. Dhanraj T. Dhangar,
Assist. Prof. (Marathi)
MGV's Arts & Commerce College,
Yeola, Dist – Nashik [M.S.] INDIA

This Journal is indexed in :

- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- Universal Impact Factor (UIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)
- Indian Citation Index (ICI)
- Dictionary of Research Journal Index (DRJI)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

INDEX

No.	Title of the Paper	Authors' Name	Page No.
1	किशोरावयवीन मुलींच्या आहारविषयक समस्या आणि उपाययोजना एक अध्ययन प्रा. डॉ. सौ. मायूरी अरविंद देशमुख		5
2	समकालीन भारतीय लोकशाहीतील महिलांचा राजकीय सहभाग	प्रा. डॉ. संदीप भि. काळे	8
3	वैश्विक तापमान वाढीचा पर्यावरणावरील प्रभाव	डॉ. मनोज गाये	12
4	भारतातील लोकसंख्येची समस्या	प्रा. डॉ. एस. एम. गावडे	15
5	कृषी प्रधान भारतातील शेती आणि जलधोरण : एक शोकांतीका डॉ. प्रा. केशव सुर्यभान गुल्हाने		21
6	आर्थिक सुधारणा काळापासून भारतीय रुपयाची प्रसरण एक अभ्यास	प्रा. श्रीमती नेरे अरुणा वि.	24
7	सुरेश भटांचा गझल विचार	डॉ. प्रशांत सुनील शेळके	27
8	वृद्धांच्या पालनपोषणात नवपिढीचे उत्तरदायित्व	प्रा. डॉ. महेन्द्र वासेकर	33
9	भारतातील धर्मनिरपेक्षता : तत्त्व आणि व्यवहार	प्रा. डॉ. माधव केरबा वाघमारे	37
10	आत्मकथा: सत्याचे एक भिन्न रूप	प्रा. डॉ. बाबाराव मारोती ठावरी	40
11	भुलाबाईंच्या गाण्यातील समाजजीवन	प्रा. डॉ. अनुराधा रामकृष्ण मुळे	45
12	वर्धा जिल्ह्यामधील किशोरावस्थेतील मुलींच्या समस्या: एक अध्ययन प्रा. डॉ. अंजली हूमने		48
13	मेळघाट प्रदेशातील सामाजिक व सांस्कृतिक संरचना - भौगोलिक विश्लेषण डॉ. प्रमोद बावणे		53
14	महात्मा गांधीच्या विचारांची प्रासंगिकता	प्रा. सौ. सुहास चं. नागापूर/ शिवणकर	59
15	भारतीय लहान मुलांचे पोषण आणि आरोग्य	प्रा. डॉ. सौ. अनिता एन. सोनुले	65
16	अर्थतज्ज्ञ लोकमान्य टिळक	डॉ. देवेंद्र रंगाचार्य	68
17	भारतीय कुटुंब पध्दतीचे बदलते स्वरूप आणि परिणाम प्रा. सौ. वासंती देवनाथा खाडिलकर/ देवीकर		71
18	लोकप्रशासनावर माहिती तंत्रज्ञानाचा प्रभाव.	प्रा. डॉ. प्रदिप हिमतराव बारड	77
19	सामाजिक वातावरण आणि बालसमस्यांचे वास्तव्य	डॉ. कमलकिशोर बा. इंगोले	80
20	सतांचे कर्तृत्व व समाज : काल आणि आज	प्रा. डॉ. सौ. उज्ज्वला पाटील	84
21	महाराष्ट्रातील जिल्हानिहाय शहरी व ग्रामीण भागातील लिंगगुणोत्तर प्रमाणाचे तुलनात्मक भौगोलिक अध्ययन प्रा. एन. जी. सोनुले		89
22	शारीरिक शिक्षण आणि मानवी जीवनात खेळांचे महत्त्व	प्रा. उमेश स व्यास	94
23	भारतीय पर्यटन उद्योगाचा विकास	प्रा. डॉ. मनिषकुमार का. कायरकर	98
24	ईस्ट इंडिया कंपनी व भारतीय अर्थव्यवस्था	प्रा. डॉ. एन. बी. मठपती	105
25	विज वितरण आणि ग्राहक संरक्षण : बुलडाणा जिल्ह्याचा विशेष अभ्यास.	प्रा. डॉ. कु. सुनिता कलाखे	110
26	ग्राहक संरक्षण कायदा 1986 (दुरुस्त विधेयक 2002)	प्रा. डॉ. एस. आर. बखळे	114
27	मानुषतेचा सिद्धान्त	प्रा. डॉ. विजय रैवतकर	118
28	इंटरनेट बँकींगचा अधिकोश व्यवहारात प्रभाव	प्रा. संजय यु. उल्हे	123

भुलाबाईच्या गाण्यातील समाजजीवन

प्रा. डॉ. अनुराधा रामकृष्ण मुळे

मराठी विभाग, श्री शिवाजी विज्ञान व कला महाविद्यालय, चिखली जि. बुलढाणा (महाराष्ट्र)

लोकवाङ्मयामध्ये स्त्री-गीतांचे दालन अतिशय समृद्ध असून ते विविधांगांनी नटलेले आहे. महाराष्ट्रातील ग्रामीण भगिनींच्या जीवनातील गाणी म्हणजे हा अत्यंत आवडता छंद आहे. दिवसभराचा थकवा, दुःख दूर करण्यासाठी, तर कधी निखळ मनोरंजनासाठी ही गाणी म्हटली जातात. स्त्रियांचे आयुष्यच मुळी सासर-माहेरच्या कुटुंबात व्यापलेले असते. त्यामुळे त्या जीवनाशी संबंधित आत्मनिष्ठ विविध वास्तव अनुभवाचे बोल त्यांनी या स्त्री गीतातून गायीले आहे. ही गाणी म्हणत असतांना त्याकाळी समाजात उपलब्ध असलेल्या पारंपारिक रूढी, श्रद्धा व परंपराचेही नकळत प्रकटीकरण या गीतातून व्यक्त झाले आहे. त्यामुळे लोकगीतांच्याद्वारा प्राचीन काळातील समाजजीवनाचे दर्शन आपल्याला घडते.

महाराष्ट्रात भुलाबाईची गाणी सर्वत्र म्हटली जातात. भुलाबाई व भुलाबाच्या मातीच्या मुर्तीची स्थापना करून त्याच्यासमोर किशोरवयीन मुली पूजा करून टिपऱ्यावर गाणी म्हणतात. स्त्रीचा गौरव करणारा हा लोकोत्सव आहे. मुलींना सांसारिक गोष्टीची माहिती देणारी ही लोकगीते स्त्री जीवनाचे सारेच कंगोरे मोठ्या सहज शब्दात, भावडेपणाने उलगडून दाखवितात. या गाण्यामध्ये भुलाबाईच लग्न, तिची माहेरची ओढ, सासरचा छळ, घरात पुरुषांचा असलेला वरचष्मा, तिचं बाळंतपण, पोरानं बारसं तसेच विनोदी गाणी सारेच कसे उत्कटपणे विचारले गेले आहे. मौखिक परंपरेने चालत आलेली ही गाणी कुणी लिहिली ? त्यांचा विस्तार कसा होत गेला ? वगैरे प्रश्नांची उत्तरे अनुत्तरितच राहतात.

भुलाबाईचा हा उत्सव भाद्रपद पौर्णिमेपासून अश्विनी पौर्णिमेपर्यंत (माळी पौर्णिमेपर्यंत) महिनाभर चालतो. ही भुलाबाई कोण याबद्दल बऱ्याच आख्यायिका आहेत. ही महाराष्ट्रातील देवी असून ती भिल्लीणीचा वेष घेऊन भिल्लरूपी शंकराला भुलवायला आलेल्या पार्वतीला भुलाबाई हे नाव पडले. ती भुलाबाई म्हणून शंकराला भुलोबा म्हणू लागले.

खानदेशात व विदर्भात भुलाबाईचा विशेष प्रचार आहे. भाद्रपद पौर्णिमेला स्थापना झाल्यावर कोजागिरी पौर्णिमेला रात्रभर जागरण करून वद्य प्रतिपदेला भुलाबाईचे नदिवर जावून पाण्यामध्ये विसर्जन करतात. दररोज संध्याकाळी मुली फेर धरून नाचतात, गाणी म्हणतात. वेगवेगळ्या पदार्थांची खिरापत वाटण्यात येते. तिचा नेवैद्य दाखविण्यात येतो. यांच्या पूजेला शिवशक्तीची पूजा म्हणतात.

हा लोकोत्सव पर्जन्य व अन्नधान्याच्या समृद्धीशी संबंधित असावा असे वाटते. कारण वाढत्या शहरीकरणासोबत या उत्सवाचे अस्तित्वही क्षीण होत आहे. गावखेडयातही एक महिना चालणारा हा उत्सव आता पाच रात्रीचा किंवा एका रात्रीचा उत्सव झाला आहे. या उत्सवाचे खास सांस्कृतिक आकर्षण म्हणजे भुलाबाईची गाणी. मौखिक परंपरेचा वारसा लाभलेली ही लोकगीते शंकर पार्वतीच्या जीवनावर रचल्या गेलेली आहेत. केवळ स्मरणशक्तीच्या भरोवऱ्यावर हा वारसा एका पिढीकडून दुसऱ्या पिढीकडे आला आहे. कालोघात मुळ गाण्यामध्ये लोकजीवनाचे प्रतिबिंब उमटणे नैसर्गिकच म्हटले पाहिजे.

गाण्यातील समाजजीवना

पूर्वीच्या काळी मुलींची लग्ने लहानपणीच होत असत. त्यामुळे संसाराची जबाबदारी हसण्याखेळण्याच्या वयातच अंगावर पडत असे. त्यामुळे मुली आपल्या मनातील भावना साहजिकच भुलाबाईच्या गाण्यांतून व्यक्त करीत असत. सुनेला सासुरवास करणे ही त्याकाळी समाजात रूढीच होती. अजूनही काही ठिकाणी आपल्याला हे चित्र प्रामुख्याने पाहावयास मिळते.

अक्कण माती चिक्कण माती | जातं ते रोवावं ||

असा रवा सुरेखबाई | करंज्या कराव्या ||

असा करंज्या सुरेखबाई | तबकात भराव्या ||

असं तबक छानबाई | माहेरी पाठवावं ||

Certificate

old Approval

Impact Factor - 6.261

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

February-2019 Special Issue - 165 (B)

Chief Editor -

Dr. Dhanraj T. Dhangar,
Assist. Prof. (Marathi)
MGV'S Arts & Commerce College,
Yeola, Dist - Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editors :

Prof. Tejesh Beldar, Nashikroad (English)
Dr. Gajanan Wankhede, Kinwat (Hindi)
Mrs. Bharati Sonawane-Nile, Bhusawal (Marathi)
Dr. Rajay Pawar, Goa (Konkani)

This Journal is indexed in :

- University Grants Commission (UGC)
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

Editorial Board

Chief Editor -

Dr. Dhanraj T. Dhangar,
Assist. Prof. (Marathi)
MGV'S Arts & Commerce College,
Yeola, Dist - Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editors :

Prof. Tejesh Beldar, Nashikroad (English)
Dr. Gajanan Wankhede, Kinwat (Hindi)
Mrs. Bharati Sonawane-Nile, Bhusawal (Marathi)
Dr. Rajay Pawar, Goa (Konkani)

Co-Editors -

- ❖ Mr. Tufail Ahmed Shaikh- King Abdul Aziz City for Science & Technology, Riyadh, Saudi Arabia.
- ❖ Dr. Anil Dongre - Head, Deptt. of Management, North Maharashtra University, Jalgaon
- ❖ Dr. Shailendra Lende - R.T.M. Nagpur University, Nagpur [M.S.] India
- ❖ Dr. Dilip Pawar - BoS Member (SPPU), Dept. of Marathi, KTHM College, Nashik.
- ❖ Dr. R. R. Kazi - North Maharashtra University, Jalgaon.
- ❖ Prof. Vinay Madgaonkar - Dept. of Marathi, Goa University, Goa, India
- ❖ Prof. Sushant Naik - Dept. of Konkani, Govt. College, Kepe, Goa, India
- ❖ Dr. G. Haresh - Associate Professor, CSIBER, Kolhapur [M.S.] India
- ❖ Dr. Munaf Shaikh - N. M. University, Jalgaon & Visiting Faculty M. J. C. Jalgaon
- ❖ Dr. Samjay Kamble - BoS Member Hindi (Ch.SU, Kolhapur), T.K. Kolekar College, Nesari
- ❖ Prof. Vijay Shirsath - Nanasaheb Y. N. Chavhan College, Chalisgaon [M.S.]
- ❖ Dr. P. K. Shewale - Vice Principal, Arts, Science, Commerce College, Harsul [M.S.]
- ❖ Dr. Ganesh Patil - M.V.P.'s, SSSM, ASC College, Saikheda, Dist. Nashik [M.S.]
- ❖ Dr. Hitesh Brijwasi - Librarian, K.A.K.P. Com. & Sci. College, Jalgaon [M.S.]
- ❖ Dr. Sandip Mali - Sant Muktabai Arts & Commerce College, Muktainagar [M.S.]
- ❖ Prof. Dipak Patil - S.S.V.P.S.'s Arts, Sci. and Com. College, Shindhkheda [M.S.]

Advisory Board -

- ❖ Dr. Marianna koscic - Scientific-Cultural Institute, Mandala, Trieste, Italy.
- ❖ Dr. M.S. Pagare - Director, School of Languages Studies, North Maharashtra University, Jalgaon
- ❖ Dr. R. P. Singh - HoD, English & European Languages, University of Lucknow [U.P.] India
- ❖ Dr. S. M. Tadkodkar - Rtd. Professor & Head, Dept. of Marathi, Goa University, Goa, India.
- ❖ Dr. Pruthwiraj Taur - Chairman, BoS., Marathi, S.R.T. University, Nanded.
- ❖ Dr. N. V. Jayaraman - Director at SNS group of Technical Institutions, Coimbatore
- ❖ Dr. Bajarang Korde - Savitribai Phule Pune University Pune, [M.S.] India
- ❖ Dr. Leena Pandhare - Principal, NSPM's LBRD Arts & Commerce Mahila Mahavidyalaya, Nashik Road
- ❖ Dr. B. V. Game - Act. Principal, MGV's Arts and Commerce College, Yeola, Dist. Nashik.

Review Committee -

- ❖ Dr. J. S. More - BoS Member (SPPU), Dept. of Hindi, K.J.Somaiyya College, Kopergaon
- ❖ Dr. S. B. Bhambar, BoS Member Ch.SU, Kolhapur, T.K. Kolekar College, Nesari
- ❖ Dr. Uttam V. Nile - BoS Member (NMU, Jalgaon) P.S.G.V.P. Mandals ACS College, Shahada
- ❖ Dr. K.T. Khairnar - BoS Member (SPPU), Dept. of Commerce, L.V.H. College, Panchavati
- ❖ Dr. Vandana Chaudhari KCE's College of Education, Jalgaon
- ❖ Dr. Sayyed Zakir Ali, HOD, Urdu & Arabic Languages, H. J. Thim College, Jalgaon
- ❖ Dr. Sanjay Dhondare - Dept. of Hindi, Abhay Womens College, Dhule
- ❖ Dr. Amol Kategaonkar - M.V.P.S.'s G.M.D. Arts, B.W. Commerce & Science College, Sinnar.

Published by -

© Mrs. Swati Dhanraj Sonawane, Director, Swatidhan International Publication, Yeola, Nashik
Email : swatidhanrajs@gmail.com Website : www.researchjourney.net Mobile : 9665398258

भारत — चीन सीमावाद : पंडित जवाहरलाल नेहरू व झाऊ-एन-लाय यांच्यातील वार्तालाप

डॉ. विष्णू रा. पडवाल
इतिहास विभाग प्रमुख
श्री शिवाजी विज्ञान व कला
महाविद्यालय चिखली जि. बुलडाणा
महाराष्ट्र

भारत-चीन संबंधाची वाटचाल एका मध्यविंदुवर आलेली होती. प्रारंभीपासून भारत-चीन सीमावाद नसल्याचे म्हणणारे झाऊ-एन-लाय आणि त्यांचे सरकार सन १९५९ नंतर सरडयासारखे रंग बदलत होते. सन १९५९ मधील सीमेवरील कोणा घटनेने भारतीय जनमत चीनविरूद्ध प्रक्षुब्ध झाले आणि नेहरूंनाही आपल्या आदर्शवादी धोरणाचा फोलपणा लक्षात येत होता. म्हणूनच भारत-चीन मैत्री संबंधाचे रूपांतर शत्रुत्वात होणार अशी पार्श्वभूमी असतानाही नेहरूंनी चीनची सीमेसंबंधीची उद्दिष्टे व चीनशी उद्भवणाऱ्या संघर्षात परराष्ट्रांच्या पाठिंब्याची भारताला वाटत असलेली गरज यामुळे सीमा प्रश्नाबाबत चीनी प्रधानमंत्री झाऊ-एन-लाय यांच्याशी बोलणी करण्यास नेहरूंनी संमती दिली. त्याचबरोबर चीनने केलेल्या वाटाघाटीच्या सुचनेला प्रतिसाद देऊन भारताने आपली बाजू न्याय असल्याचे सिद्ध करून दिले तर भारताला इतर राष्ट्रांच्या पाठींब्या मिळू शकेल, असे नवी दिल्ली येथील परराष्ट्रांच्या प्रतिनिधींनी भारत सरकारला सुचविले. याशिवाय आंतरराष्ट्रीय क्षेत्रातील सर्व विवादित प्रश्न शांततेच्या व वाटाघाटीच्या मार्गाने सोडविले जावेत या नियमाशी पंचशील तत्वांचे प्रणेते या नात्याने नेहरूंची बांधीलकी होती. याच कारणामुळे ५ फेब्रुवारी १९६० रोजी वाटाघाटी नव्हे तर बोलणी करण्याकरीता दिल्लीला येण्याचे निमंत्रण नेहरूंनी झाऊ-एन-लाय यांना पाठविले. त्याचबरोबर भारताची बाजू मांडणारे एक लांबलचक निवेदनही जोडण्यात नेहरूंनी धन्यता मानली असावी. आजपर्यंत म्हणजेच सन १९४७ ते १९६० पर्यंतच्या भारत-चीन संबंधांच्या वाटचालीवरून हिंदी-चीनी भाई चा घोष करणारे चीनी सीमावर्ती प्रदेशात संधी मिळेल त्या ठिकाणी सीमेचे उल्लंघन करित होते आणि नेहरू त्यांना निवेदन पाठवित होते. नेहरूंच्या निवेदनाला किंवा खलितांना चीनने कधीच महत्व दिले नाही हे सत्य सुद्धा नाकारता येणारे नाही. कम्युनिष्ट चीनलाही दोन्ही राष्ट्रांमधील सीमावाद संघर्षाचे रूपांतर उघड उघड युद्धात व्हावे असे चीनलाही वाटत नव्हते. कारण की, “आंतरराष्ट्रीय राजकारणात काही मुद्द्यावर त्यांना भारताच्या पाठींब्याची गरज होती. त्यामुळे चीनने नेपाळ ब्रम्हदेशाशी जसे सीमा करार नुकतेच झाले होते. त्याचप्रमाणे भारताशी झाल्यास चीनला स्वागतार्ह वाटले असते.” त्यामुळे झाऊ यांनी नेहरूंचे निमंत्रण तत्परतेने स्वीकारले. या भेटीत भारत सरकारवर दडपण आणून हिमालयीन क्षेत्रातील चीनची राजकीय व प्रादेशिक उद्दिष्टे साध्य करून घेता येईल, अशी त्यांची महत्वाकांक्षा होती.

प्रधानमंत्री झाऊ-एन-लाय, डेप्युटी मार्शल चैन यी याचे आगमन १९ एप्रिल १९६० रोजी दिल्ली येथे झाले. त्यांचे स्वागत करतांना पहिल्यासारखी उत्सुकता नेहरूंनी दाखविली नाही. २०-२६ एप्रिल १९६० या दरम्यान दोन्ही प्रधानमंत्र्यांमध्ये दिर्घकालीन बैठक झाली. याशिवाय झाऊ-एन-लाय आणि चैन यी इतर भारतीय नेत्यांशी भेटले. त्यामध्ये जी.बी. पंत, डॉ. राधाकृष्णन व कृष्णमेनन यांच्याशी त्यांच्या भेटी झाल्या होत्या. या दिर्घकालीन बैठकिला सुरुवात होण्यापूर्वी नेहरूंनी भारत-चीन मैत्री आशियाच्या हिताची असल्याचे सांगत मांडलेले विचार पुढील प्रमाणे “We meet today, however, under different circumstances when

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S
RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL
 February-2019 Special Issue – 110 (B)

CHEMISTRY

Guest Editor :

Dr. F. C. Raghuwanshi

Principal,

Vidya Bharati Mahavidyalaya, Amarawati

Executive Editors of the Issue :

Dr. P. R. Rajput, Principal, S. S. S. K. R. Innani Mahaviadyalaya, Karnja Lad

Dr. V. V. Parhate, HoD, Department of Chemistry,

Vidya Bhrati Mahavidyalaya, Amaravati.

Dr. L. K. Vays, HoD, Department of Cosmetics,

VidyaBhratiMahavidyalaya, Amaravati.

Dr. A. Y. Deshmukh, HoD, S. S. S. K. R. Innani Mahaviadyalaya, Karnja Lad.

Dr. M. M. Rathore, Associate Professor, Department of Chemistry,

Vidya Bhrati Mahavidyalaya, Amaravati.

Dr. V. H. Masand, Assistant Professor, Department of Chemistry,

Vidya Bhrati Mahavidyalaya, Amaravati.

Dr. P. S. Bolkhe, Assistant Professor, Department of Chemistry,

Vidya Bhrati Mahavidyalaya, Amaravati.

Mr. Harsh Agrawal, Assistant Professor, Department of Chemistry,

Vidya Bhrati Mahavidyalaya, Amaravati.

Chief Editor : Dr. Dhanraj Dhangar (Yeola)

This Journal is indexed in :

- University Grants Commission (UGC)
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

63	Studies On Physico-Chemical Properties of 'O, O-Diethyl O-Quinoxalin-2-Yl Phosphorothioate' For Quality Control R. Urkude & S.R. Kochhar	325
64	Study of Acoustical Properties of Glucose in Aqueous Metformine Hydrochloride Solution At Different Concentrations Mr. Sameer S Krishanchandani & Dr. D.T. Mahajan	331
65	Synthesis, Characterization and Thermal Studies of Thiazole Schiff Base Complexes of Co(II), Ni(II), Cu(II), Cr(III), Mn(III), Fe(III), VO(IV), Zr(IV) and UO ₂ (VI) S. R. Kelode	336
66	Synthesis ,Characterization and Biological Evaluation of 3,7-Substituted-1[(5-Sulfanyl-1,3,4-Oxadiazol-2-Yl)Methyl]Benzopyrazin-2(1H)-one Derivatives. S.S.Dhok & S.E.Bhandarkar & S.S.Sonare	342
67	A Analysis on Pharmacological Proceedings of Coumarin And It's Differentiation Mr. Nilesh B. Chavhan	347
68	Antimicrobial Activity of Chalcone Derivatives and Their Synthesis Shankesh C. Zyate & Amardeep R. Jadhao & Nikita V. Awajare	353
69	Analysis of Physico- Chemical Parameters to Evaluate Drinking Water Quality In Different Educational Institutes From Akola City S. M. Thorat,	358
70	Synthesis of 1,3,4-Thiadiazole And Derivatives with Their Antioxident Activiy. S. A. Athawale & B.A. Lone & S. E. Bhandarkar	362
71	Vapour Phase Dehydrogenation of Cyclohexanol Using Different Mesh Sizes of Copper Transition-Oxide in Fixed Bed Heights Dr. Ratna Sarkar	365
72	Synthesis of 2-Substitutedimino-6-P-Chlorophenylimino-4-Amino-[(2-P-Chlorophenyl Thiocarbamido)-1,3-Benzothiazolo]-1,3,5-Dithiazines K.S.Panpaliya & M.E.Shelke & S.U.Patil & D.T.Tayade	369
73	Ultrasonic Measurements of (2e)-1-(4-Thiocarbamidophenyl)-3-(3,4-Dimethoxyphenyl)Prop-2-En-1-one At 600c in 70% Dioxane-Water Mixtures. D.T. Tayade & S.S. Padhenb & S.A.Waghmaree	374
74	Assessment of Thermodynamic Parameters of Substituted Thiocarbamidonaphthol A.B. Wadekara & D.A. Pundb & A.B. Naik & S.S.Padhenb	380
75	Synthesis and Spectral Characterization of 4-[(4-Substitutedamino-6-Substituted-Imino-1,3,5-Thiadiaz-2-Yl)-4-Amino-6-Substituted- Imino-1,3,5-Thiadiaz-2-Yl] Aminoglucosides S.A. Waghmaree & R.S. Shaikh & R.D. Isankar & P. P. Barangeb	384
76	Pharmacophore Modeling for Antimalarial Pyrido[1,2-A]Benzimidazoles Sumer D. Thakur	394
77	Influence of Dielectric Constants of Medium on The Complex Equilibria of Hydroxy Substituted Chalcone With Fe (III) Metal Ion Ph Metrically S.D.Thakur & Mohd. Wajid W. Shaikh	399
78	Nanotoxicology -Adverse Health Effects of Nanoparticles Sunil M. Chore	404
79	Synthesis and Biological Evaluation of N-(Substituted Cinnamoyl)-Piperazine Derivatives S. B. BORUL & S. V. AGARKAR	406
80	Development of Pharmacophore Model for Antipsychotic Action of N-Substituted 2-Phenylcyclopropylmethylamines Suryakant B. Borul & Santosh L. Kumbhareb	411
81	Investigation of organochlorine Pesticide Residues in Water Samples from Sonal Dam Mangrulpir, Washim N.S.Thakare & S.D. Ingole, & S.D. Bhagat	415
82	Determination of Adiabatic Compressibility , Apparent Molal Volume , Apparent Molal Compressibility And Solvation Number of Substituted Pyrazole Carboxylic Acid Derivatives At 300K In 80% DMF-Water Solvent V.S. Jagtap & A. V. Kawalkar & M. P. Wadekar	419
83	Preparation, Characterization of Coconut Shells Activated Carbon Using FeCl ₃ As Activating agent And Removal of Transition Metal Ions Vaishali A. Shirbhate	426

Development of Pharmacophore Model for Antipsychotic Action of N-Substituted 2-Phenylcyclopropylmethylamines

Suryakant B. Borul^a,

^a Department of Chemistry,

Department of Chemistry Late Ku. Durga K. Banmeru Science,
Lonar, Dist. Buldhana - 443302, Maharashtra, India.

E-mail-id: sbb_06@rediffmail.com

Santosh L. Kumbhare^b

^b Department of Chemistry,

Shri Shivaji Science and Arts College,
Chikhli, Buldhana, Maharashtra, India

Abstract:

The present work is an attempt to develop a consensus pharmacophore model using common features that have correlation with antipsychotic action of N-Substituted 2-Phenylcyclopropylmethylamines. The dataset consists of thirty-one derivatives with moderate to high activity. The develop of consensus pharmacophore model consists of different steps like collection of dataset molecules, data curation, conversion to 3D-structure after drawing, optimization using force field, alignment of all molecules and then construction of consensus pharmacophore model. The analysis reveals that consensus pharmacophore model is a cluster of H-bond donor and acceptor groups as well as aromatic rings. The deductions could be useful for future optimizations of 6□ Hydroxypyridazinone derivatives as $\sigma 1$ Receptor Ligands to treat pain.

Keywords: Pharmacophore modeling, antipsychotic, N-Substituted 2- Phenylcyclopropyl methylamines, GPCR

Introduction:

Gprotein-coupled receptors (GPCR) have been received high attention due to their crucial role as an attractive drug targets for obesity and many central nervous system (CNS) disorders, such as schizophrenia and drug addiction. Literature survey reveals that biased GPCR ligands could be very useful new generation therapeutic agents and have many benefits like improved efficacy and functionalselectivity, thereby, exhibiting reduced side effects [1-4].

Serotonin 2C (5-HT_{2C}) receptor, a GPCR, plays important role in many CNS related signaling mechanism and pathways. Hence, developing a drug using 5-HT_{2C} as a drug target is an attractive approach to solve many CNS related complications [1-4]. However, conventional procedure of drug development is very long and costly due to emphasis on repeated 'trial and errors' and animal testing. Hence, a novel method like Computer Aided Drug Designing (CADD) has appeared in the recent time to develop a new therapeutic agent or modify the exiting drug.

Computer Aided Drug Designing has many advantages like cheaper, easier, less timeconsuming, etc. QSAR, Pharmacophore modeling and many other branches of CADD are used for drug and lead optimizations. The results are very high quality and useful for medicinal chemists. In addition, deep understanding of drug action is also gained [5-7]. Recently, Zhanget al [1] identified many derivatives of 2-Phenylcyclopropylmethylamine as functionally selective 5-HT_{2C} agonists. The experimented 2-Phenylcyclopropylmethylamine derivatives have good degree of difference in their biological profile because of extensive difference in substituents. In-depth structure-activity relationships (SAR) were discoursed to recognize important features. However, this is first attempt to rationalize the pharmacophoric features/pattern related with psychotic activity of substituted 2-Phenylcyclopropylmethylamine.

Vidya Bharati Shaikshanik Mandal's

VIDYA BHARATI MAHAVIDYALAYA, AMRAVATI

Re-accredited with Grade 'A' by the NAAC (CGPA 3.26 - Second Cycle) College with Potential for Excellence

In Collaboration with

S.S.S.K.R. INNANI MAHAVIDYALAYA, KARANJA (LAD) DIST. WASHIM

Re-accredited by NAAC with Grade 'A' (CGPA 3.24 - Second Cycle) College with Potential for Excellence

UGC Sponsored National Conference on

Emerging Trends in Science

1st & 2nd February, 2019

CERTIFICATE

This is to certify that Prof./Dr./Mr./Ms. S. L. Kumbhare

of Shri. Shivaji Science College, Chikhali

has actively participated in the Conference held on 1st & 2nd February, 2019 and has presented a research paper

oral / poster in the subject Chemistry

entitled Synthesis And Biological Evaluation Of N-(Substituted Cinnamoyl)-Piperazine ...

during technical session of the conference.

Dr. R. V. Joat
Organizing
Secretary

Dr. P. R. Rajput
Principal & Co-Convenor
S.S.S.K.R.I. Mv., Karanja Lad

Dr. F. C. Raghuwanshi
Principal & Convenor
VBMV, Amravati

National Conference

on

**Interdisciplinary National Conference on Role
Of Physical Education and Other Disciplines in
Enhancing the Performance of a Player &
Fitness for Young and New India**

24th Dec. 2018

Organized By,

IQAC

**Bar. R. D. I. K. & N. K. D. College,
Badnera – Amravati**

Collaboration with

Art & Science College , Kurha

And

Physical Education Foundation of India

77.	Dr. Shyam Kela	Before, During & After Match Sports Nutrition Diet	209 To 210
78.	Pradeep K. Ingole	Health Education As A Profession	211 To 213
79.	Prof. Yogesh Nikas	Stress Management Techniques for Athletes	214 To 216
80.	Dr. Ajit Bhise	Psychological Factors that Affects Sports Performances	217 To 218
81.	Ashokkumar J. Tiwari	Importance of Nutritional Diet for Sportsman	219 To 221
82.	Dr. Rahul Prabhakar Rao Palodkar	Stress Management Techniques for Sports Teachers & Coaches	222 To 224
83.	Prof. Dr. Sangita Mangesh Khadse	Role of Yoga	225 To 227
84.	Ashok Jayaji Chatse	Role Of Yoga In Physical Education And Sports	228 To 229
85.	Dr. Shirish V. Topare	Role Of Sports Wears In Enhancement Of The Performance	230 To 230
86.	Dr. Pravin Gopal Rao Patil	Roles Of Relaxation Technique On Performance Improvement	231 To 233
87.	Rupali A. Ingole	A Comparative Study of Adjustment Level: Team Sports Persons Vs Individual Sports Person	234 To 236
88.	Sameer P. Bijwe	A Survey on Kabaddi in Today's India	237 To 239
89.	Prof. Sandeep M. Chawak	Roll Of Physical Activity In The Prevention Of Obesity Of School Children Studying In Yavatmal City	240 To 243
90.	Dr. Sangita A. Deshmukh	Role of Advance Technology in Phy. Education	244 To 245
91.	Sanjay K. Kale	Effects Of Yoga On Human Body	246 To 247
92.	Dr. Gurudas A. Lokare	Scope Of Management In Physical Education	248 To 249
93.	Asst. Prof. Shital S. Raut,	Effect of Selected Yoga Exercises on the Performance of Inter Collegiate Handball Players	250 To 253
94.	Prof. Pankaj R. Sharma	Discipline In Sports Training	254 To 256
95.	Dr. Ajay V. Chinchmalapure	Sports Nutrition And Sports Performance	257 To 258
96.	Sunil Gajanan Rao Dhakulkar	How Technology is changing contact Sports	259 To 260
97.	Sunil B. Chordiyaa, Vincy V. Vargheseb	An overview of Japa-Yoga research for health and well-being	261 To 264
98.	Pankaj Umbarkar Dr. Priyanka R. Mohod	The Role of Law in Regulate the Gambling and Betting in National and International Sports in India	265 To 269
99.	Kailash Shriram Karale	Science Behind Pre-meal and Body Performance	270 To 273
100.	Dr. Subhash M. Shekhar	The Role of Nutrition and Dietetics in Human Life	274 To 275
101.	Sachin J. Kokode	The Role of Nutrition in Enhancing Sports Performance of Players	276 To 277
102.	Dr. V. V. Pande	Research in Nutrition and Rehabilitation & Care for Health	278 To 280
103.	Dr. Vijay Patil	Importance Of Yoga In Physical Education	281 To 283

The Role of Nutrition in Enhancing Sports Performance of Players

Prof. Sachin J. Kokode,
Dir. of Physical Education & Sports,
Shri Shivaji Science and Arts College,
Chikhli Dist. Buldana.

Introduction

Nutrition plays a very important role in sports performance. It is important for health, adaptation to physical activity and exercise, weight maintenance, and exercise performance. Nutrition influences nearly every process in the body involved in energy production and recovery from exercise. Without adequate carbohydrate and fluid, an athlete will get tired very easily and quickly. Without all three of these plus adequate vitamins and minerals, an athlete will never be able to perform to their maximum potential. Proper nutrition must be available pre, during and post competition. You may have a great game or great workout, but if the proper nutrients are not consumed, your development will suffer. Think of your body as a high performance machine and that you must feed it right performance fuel. Sports nutrition has many goals to enhance performance. First it improves performance by improving body composition, which increases speed, quickness, mobility, and strength. Second it will help the speed of recovery, which will in turn create more capacity for practicing and competition as the body is becoming more fit and adjusted to the coupling of the good nutrition incorporated into the workout regimen. Third, it will allow one to increase energy for both practice and competition, which will definitely help one's performance.

What is Nutrition

Nutrition is a science that interprets the interaction of nutrients and other substances in food in relation to maintenance, growth, reproduction, health, and disease of an organism. It includes food intake, absorption, assimilation, biosynthesis, catabolism, and excretion.

What are the types of nutrition

There are two main types of nutrients, macronutrients and micronutrients. The three main categories of macronutrients include carbohydrate, protein, and fat. The two types of micronutrients are vitamins and minerals and these are extra molecules that cells need to make energy.

Why is nutrition important in sports performance:

At the most basic level, nutrition is important for athletes because it provides a source of energy to perform the activity. The food we eat impact on our strength, training, performance and recovery.

Role of various nutrients in sports performance:

Good nutrition must be a key part of training programmes if one has to succeed. The six major nutrients present in the food are mainly carbohydrates, protein, fats or lipids, vitamins, minerals and water. They are like team mates that work together to provide good nutrition. A lack of even one nutrient is a disadvantage to your body. Nutritional deficiencies can result in decreased player's performance.

The Awareness of Nutrition:

The awareness of nutrition playing an important role in sports performance. Many factors can impact the performance of a sports person during competition which may be related to different domains. The most commonly encountered nutritional related problem among sports person is their failure to consume sufficient total of food energy. The certain nutrition and dietary approaches enhance the sports performance and also nutrition is essential for an athlete's good performance. The athlete's diet should be high in carbohydrates, moderate in proteins and low in fat.

How does nutrition affect athletic performance:

Sporting performance and glycaemic index: more research is required, to confirm the best recommendation for sports nutrition. However, there is a suggestion that low GI foods may be useful before exercise to provide a more sustained energy release. Moderate to high GI food and fluids may be the most beneficial during exercise and in the early recovery period. It is important to remember the type and timing of food eaten should be tailored to personal preference and to maximize the performance of the particular sports in which the person is involved.

Impact Factor - 6.261

ISSN - 2348-7143

**INTERNATIONAL RESEARCH FELLOW ASSOCIATIONS
RESEARCH JOURNEY
INTERNATIONAL E-RESEARCH JOURNAL**

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

24 APRIL 2019

SPECIAL ISSUE 182 (C)

National Conference

on

**Contemporary Innovations in Library and Information Science,
Social Science and Technology for Virtual World
(NCCLIST-2019)**

Contemporary Innovation in Commerce & Physical Education

Guest Editor

Dr. Nilesh N. Gawande

Principal,

**Late B.S. Arts, Prof. N.G. Science & A.G. Commerce College,
Sakharkherda, Tq. Sindkhed Raja Dist. Buldana**

Executive Editor

Mr. Prakash S. Kolhe

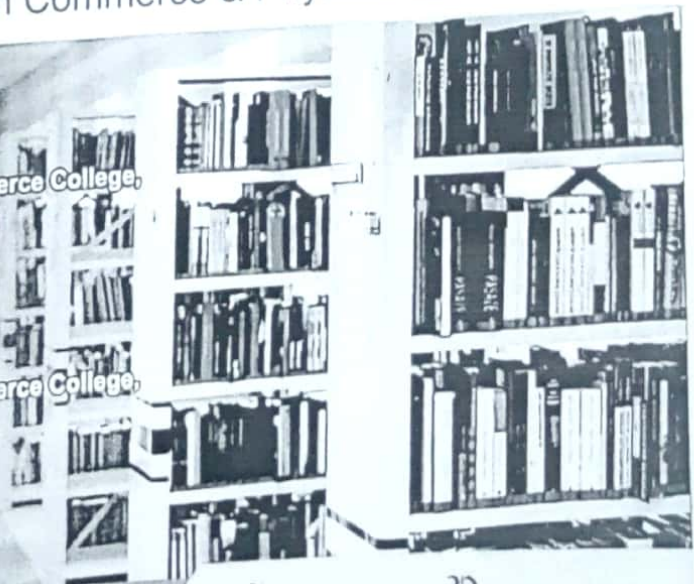
Librarian,

**Late B.S. Arts, Prof. N.G. Science & A.G. Commerce College,
Sakharkherda, Tq. Sindkhed Raja Dist. Buldana**

Chief Editor

Dr. Dhanraj T. Dhangar

Yeola, Dist. Nashik (MS), India

SWATIDHAN PUBLICATIONS

26	Abs of Mental Health Training	Prof. Sarjerao Wagh	117
27	The Study of Importance of Physical Education in Education System	Prof. Umesh Vyas	120
28	Yoga on Mental and Physical Health	Avinash Kharat	124
29	Information Technology in Physical Education and Sports	Prof. Sachin Kokode	127
30	Importance of Yoga in Daily Life	Ulhas Bramhe	131
31	खेल कृद ओर व्यायम में कार्योताईडेड की भूमिका	डॉ. कैलास पवार	134
32	युवा नामर्थ्य वादविण्यात संतुलित आहारानी भूमिका	डॉ. किरण मोगरक	136
33	मानवी जीवनात योगा उत्तम म्वास्थ्याचे प्रभावी साधन	प्रा. सागर दांदडे	142

Our Editors have reviewed papers with experts' committee, and they have checked the papers on their level best to stop furtive literature. Except it, the respective authors of the papers are responsible for originality of the papers and intensive thoughts in the papers. Nobody can republish these papers without pre-permission of the publisher.

- Chief & Executive Editor

Information Technology in Physical Education and Sports

***Prof. Sachin J. Kokode**

(Director of Physical Education & Sports).

E-Mail ID- kokode.sachin4@gmail.com

Shri Shivaji Sci. & Arts College, Chikhali Dist. Buldhana.(M.S.)

Abstract

The emergence and use of technology in this century is a significant development affecting the teaching and learning of physical education and sports. Education is faced with a new dimension dominated by learning. For Physical educators, this trend is also reflected by the necessity to improve their teaching and methodology. The modern alternative is the use of technology meant to increase accessibility to information and teaching process effectiveness. This paper highlights the use of modern technology in physical education and sports. The use of technology for teaching and learning has been summarized, in the following aspects: the needs for technology, computer-motion analysis, internet, video analysis/conferencing, chatting and challenges. It is concluded that technology use enormously improve teaching and learning of physical education and sports.

Keywords: Physical Education (P.E.), Teaching and learning.

Introduction

The rapid development of technology over the past two decades has provided many new and creative ways for educators to present instructional materials effectively. Until recently, those advancements have focused on desktop technology, which limited their use in physical education. The National Association for Sport and Physical Education (NASPE) believes that technology can be an effective tool for supplementing instruction when used appropriately. Therefore, the primary purpose of this document, developed by a task force of NASPE's Physical Education Steering Committee, is to provide guidelines for using technology to help students achieve the Standards for Physical Education. Teachers now face a generation of students who have never known life without a computer, video game console, cellular phone or Internet access; and that is changing the scope of education dramatically. Technology tools can provide objective data on activity levels and creative methods for individuals to engage in physical activity. Studies have indicated that active gaming can promote higher levels of energy expenditure compared to seated video games, as well as increasing heart rate and oxygen consumption. National School Health Policies and Programs Study indicated that 42% of physical education teachers receive staff-development training on using physical activity monitoring devices; 37% on using technology overall.

Also, between 17% and 49% of the teachers studied received additional training for administering fitness tests, assessing student performance, and developing portfolios and individual physical activity plans; areas in which technology can supplement instruction and help in managing data. Those statistics in addition to the recent release of updated National Educational Technology Standards for Teachers underscore the importance of developing guidelines for proper technology use in physical education.

Technology such as projection systems, smart boards and wireless transmission (Wi-Fi and Bluetooth) allow for the display and transfer of information far beyond the traditional